

SLOVENSKI NAROD

UREDNIŠTVO IN UPRAVA: LJUBLJANA, PUČNIKOVA ULICA 8 — TELEFON: 31-32, 31-33, 31-34, 31-35 in 31-36 — Izhaja vsak dan opoldne — Mesečna naročnina 11.— Kr.

IZKljučno ZASTOPSTVO za oglaševanje in izdajanje v tujini: UNIONE PUBBLICITA ITALIANA S. A. MILANO

Računi pri poštni tekočnici: Ljubljana 764 10-351

CONCESSIONARIA ESCLUSIVA per la pubblicità di provenienza italiana ed estera: UNIONE PUBBLICITA ITALIANA S. A. MILANO.

Zmagovite letalske akcije

Sovražnik izgubil 20 aparatov — Zavržen napad na letalsko in pomorsko oporišče — Boji v Tunisu — Junaštvo alpskih čet v Rusiji

Glavni stan italijanskih Oboroženih sil je objavil 4. februarja naslednje 985. vojno poročilo:

Na tuniškem bojišču so v teku boji, ki se jih zbirajo udeležujoča letalstva na obeh straneh.

Pri poskusu bombardiranja, ki so ga sovražna štirimotorna letala v močnem spremstvu izvršila proti nekemu našemu letalsko-pomorskemu oporišču, se je skupina italijanskih lovcev spoprijela z močnim sovražnim oddelkom, uničila eno letalo in prisilila ostala, da so opustila akcijo.

Nemški lovci so v drugih ponovnih spopadih sestrelili 13 letal.

Sovražnik je razen že omenjenih letal izgubil v zadnjih dneh še dve nadaljnji letala; eno je padlo v morje južno od Staxa, drugo pa so naši lovci zažgali nad tuniškim ozemljem.

Včeraj so se ameriški bombniki pojavili v zaprednih valovih nad mestom Palermo. Nastop naših lovcev in živahna protiletalska reakcija sta ovirali napade, pri čemer so bila štiri štirimotorna letala sestreljena. Tri so padla v morje med rtom M. Zafferano in krajem Termini Imerese, 2 km vzhodno od Castellamare del Golfo in 4 km vzhodno od pristanišča Palermo, medtem ko je četrto tresnil v plamenih na fli med rtom S. Marco in Cavarretto v bližini Sciacce.

Med prebivalstvom je bilo 16 ljudi ubitih in 41 ranjenih; na poslopjih pa je bila povzročena znatna škoda.

Letalski napadi so bili izvršeni tudi na kraje v bližini Raguse, Nicastra in v pokrajinah Messina in Reggio Calabria; nobene žrtve, škoda neznatna.

Junaštvo divizije „Tridentina“

Rim, 4. februarja, s. Dodatno k vojnemu poročilu št. 985 objavlja glavni stan Oboroženih sil:

Silnih bojev, ki so bile te dni na vzhodni fronti so se nadevše častno udeležile velike italijanske planinske enote. Z junaštvom divizije Julia sta tekmovali diviziji Cuene in Tridentina, ki sta svetlo ostali zvesti svoji tradiciji hrabrosti in slave.

V ukaznem umiku na nove postojanke so te tri divizije obvladale silovite sovražne napade ter premagale vse ovire in zaključile v naprej določena kretanja.

Posebno se poudarja akcija divizije Tridentina, ki se je znašla v nekem trenutku obkrožena od premočnih sovražnih sil pa

je zlomila obkolitev ter si, boreča se s skrajno odločnostjo, utrla pot skozi sovražne oddelke. Dne 26. januarja je skušala neka sovjetska divizija zopet zaustaviti pot kolonom divizije Tridentina, pa je bila v dolgi srčiti bitki, ki je trajala več ur, razpršena in je izgubila 40 topov, katere so naši planinci zajeli in potem uničili. Preden so nadaljevali pohod in dosegli nemške sile.

V hudih borbah tega dne je padel kot junak general Giulio Martinetti. Tudi v ruski stepi se je tako izkazala junaštvo sinov naših gora neukrotljivih borcev v veliki bitki ob Ladoškem jezeru do Kavkaza za bodočnost Evrope.

Iz nemškega vojnega poročila

Nemško vojno poročilo pravi o bojih v Severni Afriki in v Sredozemlju:

V Tunisu so bili ponovni krajevni napadi sovražnika krvavo zavrnjeni. Nemška strmovalna in brza bojna letala so nadalje obstreljevala z dobrim uspehom sovražnikova zbirališča in košone. Pri treh lastnih izgubah je bilo v letalskih borbah uničenih 14 sovražnih letal, 9 nadaljnjih pa uničenih na tleh.

Uspehi nemškega letalstva nad Sredozemljem

Berlin, 2. febr. s. Iz vojaškega vira se doznava, da je nemško letalstvo od 25. do 31. januarja sestrelilo nad Sredozemljem 59 sovražnih letal.

Madžarski listi o Društvi izjavi

Budimpešta, 4. febr. s. Klene besede, ki jih je Duce izgovoril ob 20letnici Milice, so vsi madžarski listi objavili v celoti z velikim poudarkom na prvih straneh.

Pietetni čin Kr. ministra na Finskem

Heisinki, 4. febr. s. Novi italijanski opolnomočeni minister na Finskem Gurnaschelli je danes ob spremstvu prvega tajnika in vojaškega atašee položil vence cvetic s trakom in narodnih barvah na spomenik finskega Neznane vojaka. Minstra, ki mu je odred vojske izkazal čast, je sprejel poveljnik Heisinki. Med resnobnim obredom je vojaška godba zaigrala finsko narodno in vojaško himno.

Italijansko delo za povzdigo Dalmazije

Budimpešta, 5. febr. s. »Pester Lloyd« posveča članek italijanskim ustvaritvam v Dalmaciji. Po omenitvi zgodovinske preteklosti Dalmazije piše list, da je Italija ko se je vrnila v deželo, zopet tja prinesla rimljanstvo. Spomeniki po vseh dalmatskih mestih govorejo sveto o rimski omiki in beneški republiki. Italija je že ustvarila v adrijski zemlji veliko delo. Vlada Dalmazije je organizirala civilno upravo in izvedla javna dela v krajih, ki jih je prejšnji jugoslovanski režim najbolj zanemaril. Velik napredek je bil zabeležen na področju javnega zdravstva in zdravniške pomoči, in to ne samo v mestnih središčih.

Dr. Göbbels o nalogah nemškega naroda

Berlin, 4. febr. s. V govoru delavstvu neke velike berlinske vojne tovarnice je minister dr. Göbbels podal splošno sliko sedanjega položaja. Naka se je do kakih največjih narodnih vprašanj, glede katerih je pripomnil, da jih bo mogoče rešiti šele ko bo Nemčija zmaga. V nasprotnem primeru — in tega se v polni meri zavedajo tudi vsi delavci — bi Nemci bili brez s'herne dobre usode, vključno delavstvo samo ki bi se moralo sprijazniti z mislijo da bi vse izgubilo. V času zmig in zmagoslavij tudi boječnež veruje v zmago, toda doživetost močnih je, da ne izgube vere niti tedaj, ko hoče usoda preizkusiti narod.

Govornik je nato pozval navzoče, naj uporabijo vse svoje sile, se bolj kakor v preteklosti, opominjajoč jih, da zaupa narod predvsem v delo svojih delavcev in kmetov v tej grozinski borbi. V normalnih časih, je nadaljeval minister, lahko velja načelo »živeti in pustiti živeti«, danes pa se milijoni ljudi bore na bojišču, je treba

temveč tudi v majhnih vaseh, kjer so dobili ambulatorije, ki so opremljeni z vsem potrebnim.

Prebivalstvo v Dalmaciji je z veseljem sprejelo ukrepe fašistične vlade na vseh področjih. Tudi v poljedelstvu so italijanske oblasti mnogo ustvarile. Krajevne industrije so bile ojačane. Socialno skrbstvo katerega so deležni delavci v Kraljevini, je bilo razširjeno na vse delavce v Dalmaciji. Nastale so šole in bolnice. Obenem zagotavlja pametna politika izmenjave s podonavskimi državami velik promet. Italijanska omika je zopet oplodila vso Dalmazijo.

in je dolžnost vsakogar, da ne šteti z žrtvami in doprinese k najvišjemu uspehu. Prišel sem med vas, je zaključil dr. Göbbels da bi utrdil svoje prepričanje da ste pripravljeni in trdno odločeni čestviti to nadlodevsko borbo orožja in dela do zmagoslavnega zaključka, naj velja karkoli. Vsakdo izmed nas bo v celoti izpolnil svojo dolžnost, dokler ne bo boljševežem z našim zmagovitim orožjem uničen.

Nato je spregovoril še minister za oboroževanje Speer, ki je pohvalil neutrudljivo delo delavstva, ki prav nič ne opušča, samo da bi izpolnilo zapoved Hitlerja.

Človeška volja ukloni usodo

Braunschweig, 4. febr. s. Šef nemške delovne fronte je med obiski v tovarnah v južnem Hannoveru in Braunschweigu poudaril, da je treba ojačiti napore in dvigniti proizvodnjo. Človeška volja lahko ukloni usodo in dolžnost vsakogar je v tem trenutku, da dela z vso energijo za zmago.

Lojalnost Japonske do azijskih narodov

Tokio, 4. febr. s. Ministrski predsednik Tojo je odgovoril na neko vprašanje med razpravo o proračunu in je zatrdil, da japonska vlada ne stremi po ozemlju Indije, temveč želi, da bi Indija čimprej postala zopet neodvisna. Sovražna propaganda skuša diskreditirati namere Japonske, toda brez uspeha, kajti ustanovitve mandžurskega cesarstva in nankinske nacionalne Kitajske pričata o dobrih namerah Japonske. Tokijska vlada trdno podpira stvar pravice ter bo vedno zvesto izpolnjevala svoje obveze. Se nikoli ni kršila obljub do Tajske, da bo spoštovala neno suverenost in njeno ozemeljsko integriteto, tako da zdaj Tajska lojalno sodeluje z Japonsko v vojni v Vzhodni Aziji. Zadržanje Tokia do Birme je bilo tudi razjasnjeno in tudi zadržanje do Filipinov, katerim je bila zagotovljena neodvisnost, če bodo upoštevali svoje mesto v sferi velike vzhodne Azije in popolnoma sodelovali z Japonsko.

Počitnice bolgarskega parlamenta

Sofija, 4. febr. s. Jutri se bodo pričele počitnice bolgarskega parlamenta.

Nasprotstva med francoskimi emigranti

Tanger, 4. febr. s. General Giraud je razrešil podkomisarja za francosko Severno Afriko in obenem zunanega ministra pri tej vladi generala Bergereta. To mesto bo zasedel prosluti Massigli, ki se nahaja v Londonu, od koder bo takoj odpotoval v Alžir in prevzel svoje nove posele.

NEMŠKA ZMAGA OB DONCU

Uničenje močnih sovjetskih sil v mostišču — 46 tankov in 33 topov zaplenjenih — V januarju je sovražnik izgubil 832 letal

Iz Hitlerjevega glavnega stana, 4. febr. Vrhovno poveljništvo nemške vojske je objavilo danes naslednje poročilo:

Na zapadnem Kavkazu, na področju Kubana ter na področju spodnjega Dona so bili sovražnikovi sunki in posamični tudi močnejši napadi zavrnjeni.

Na fronti ob Doncu so oklopni oddelki napadli ob sovražnika ustvarjeno mostišče in tamkaj popolnoma uničili močnejše sile nasprotnika, pri čemer je bilo uničenih ali zaplenjenih 46 oklopnih voz in 33 topov.

V nespremenjeno hudi obrambi in premikalni bitki proti močnejšim sovražnikovim oddelkom na široki fronti so oddelki naše kopne vojske z močno podporo letalstva med Donom in gornjim Doncem zavrnili vse poskuse za obkolitev.

Bitka ob Ladoškem jezeru se je po novih napadih sovražnika, ki jih je uvedel z novopripravljenimi silami na široki fronti razvila v obrambni uspeh. Naše čete so mogle vse napade, ki so bili podprti z močnim ognjem in sodelovanjem oklopnega orožja, zavrniti z velikimi izgubami za sovražnika. Izhodne postojanke za nadaljnje napade so bile razbite v združenem topniškem ognju.

Prve posledice junaške bitke branilcev Stalingrada

Berlin, 4. febr. s. Komentirajoč vojaški položaj, ki je nastal v zadnjih 24 urah na vzhodni fronti, poudarjajo v tukajšnjih vojaških krogih, da se že danes lahko ugotovi prve posledice junaške bitke branilcev Stalingrada. Če je za selanj vojaški položaj značilno postopno utrjevanje odpora nemških čet na novi postrojitvi, je bilo to omogočeno v glavnem s tem, da je 6. armada v Stalingradu omogočila nemškemu vrhovnemu poveljstvu izvesti načrt v največjem redu.

Iz istih krogov poročajo o izjavih ruskih ujetnikov, ki so bili nedavno ujeti v odseku Voroneža. Po teh izjavah so bile njih edine, potem ko so jih skoraj v celoti obnovili zaradi izgub vzhodno od Stalingrada, naglo poslani v preteklih dneh na fronto pri Voronežu. Vse to je oditen dokaz o prvih težkočah Sovjetov v novi fazi operacij zaradi zalagega odpora nemških čet. To kaže tudi, kako učinkovita je nova postrojitve nemških vojsk po v naprej določenih načrtih. Sama sovražna poročila govore o ostrih borbah in nemških protinapadih v odseku Maniča in o utrditvi nemške obrambe ter znatni uporabi nemških rezerv v odseku Voroneža. Posebno poudarjajo v tukajšnjih vojaških krogih, da je bil sovražnik, ki mu je uspelo izvesti obkroževalno akcijo pri neki postojanki nemške borbene črte na fronti Donca, odbit z naglim napadom proti boku. Napal so izvedle močne nemške oklopne in pehotne skupine, ki so zadale boljševoim izgubo 46 tankov in 33 topov.

Glavna žarišča borbe

Berlin, 4. febr. s. Tudi včeraj so se nadaljevala na vzhodni fronti z nespremenjeno silovitostjo obrambne borbe. Doznava se iz vojaškega vira, da so bile borbe posebno hude zlasti na področjih Kavkaza, Dona in Ladoškega jezera. Med izvidniškim križanjem nad kavkaško obalo so nemška bojna letala zažgala eno boljševoim trgovsko ladjo, med napadom na neko letališče ob obali pa so uničila tri sovražna letala na tleh.

Pri Novorosijsku in na področju spodnjega Kubana in spodnjega Dona so se izjavili močni napadi nasprotnika, s katerimi je skušal motiti kretanja nemških čet po v naprej določenem načrtu. Žarišče borbe, ki je bilo med Doncem in Donom, se je zopet premaknilo, kakor ugotavljajo iz istega vira, proti severnemu področju kolena Dona do zapadno od Voroneža. Boljševiki so bili zopet odbiti na izhodnišnih postojankah. Nemško letalstvo, ki je podpiralo borbe na kopnem, je med temi operacijami uničilo 250 motornih vozil in razpršilo z orožjem na krovu več sovjetskih kolon na pohodu. Eskadre nemških lovcev so v letalskih dvobojih sestrelile skupno 31 sovjetskih letal.

Zgled stalingrajskih junakov

Monakovo, 4. febr. s. Ob zaključku bitke v Stalingradu pripominjajo »Münchner Neueste Nachrichten«, da moške, ki se upirali množestvenim napadom boljševoim do zadnjega diha, prepuščajo domovini hudo in težko dediščino za posameznike, toda neuničljivo oporišče za zmago in za bodočnost. Kakor oni niso v najbolj tragičnih trenutkih bitke nikoli niti za sekundo dvomili in so bili prepričani, da s svojimi najvišjimi žrtvami rešujejo obstoj svojih družin in premoženje svojega naroda ter ustvarjajo pogoje za bodočo zmago svojih tovarišev, tako smo mi danes matematično prepričani, da bo stalingrajska bitka kronana s končno zmago in odstranitvijo boljševiške nevarnosti.

Berlin, 4. febr. s. Vsi nemški listi tudi danes poudarjajo čustva globoke, toda ponosne bolečine, ki preveva nemški narod v tem posebnem trenutku njegove zgodovine, ko se je legja hrabrih borcev žrtvovala za rešitev večje slave domovine. Vsi dnevniki objavljajo izredno poročilo ki je bilo objavljeno včeraj popoldne in mu dodajajo daljše članke komentarjev. »Völkischer Beobachter« objavlja med drugim članek ministra Alfreda Rosenberga pod naslovom »Junaki 6. armade«, ki poveljuje branilce Stalingrada, katerim bodo posvečene, kakor pravi minister na zaključku

daljnje napade so bile razbite v združenem topniškem ognju.

V mesecu januarju je bilo uničenih 832 sovjetskih letal, in sicer 690 v letalskih bojih, 99 po protiletalskem topništvu, 22 po obstreljevanju oddelkov kopne vojske, ostanek pa je bil razdejan na tleh.

Dnevni napadi mešanih oddelkov angleških letal na nekatere kraje francoskega področja ob Rokavskem prelivu so povzročili velike izgube na mrtvih in ranjenih. Pri teh vojaško brezpomembnih akcijah in pri nadaljnjih nočnih napadih na Hamburg je imelo prebivalstvo izgube. Po doslej razpoložljivih poročilih je bilo po protiletalskem topništvu sestreljenih najmanj 28 angleških letal.

Po dnevnem napadu nemških brzih bojnih letal proti važnemu oskrbovališču v južni Angliji so nemška letala v pretekli noči napadla pristaniške naprave v vzhodni Angliji.

V obrambnih borbah med Kavkazom in Donom se je posebno odlikoval 57. oklopni zbor pod vodstvom generalnega polkovnika Kirchnerja.

svojega članka, stoletja v zgodovini nemškega naroda.

Špansko obuševanje

Madrid, 4. febr. s. Listi so objavili na prvih straneh nemško poročilo o koncu odpora v Stalingradu ter poudarjajo, da žrtve 6. armade ni bila brezplodna, ker so hrabre čete imobilizirale za dolge tedne močne sovjetske sile in omogočile nemškemu poveljstvu izvesti predvidene manevre. Poudarja se, da bodo strašne izgube, ki so jih junaške čete zadale sovražniku, močno vplivale na nadaljnje operacije. Te strašne človeške izgube, pripominjajo listi, niti najmanj ne zanimajo Anglo-Americanov, ki vidijo v Rusiji samo rezervo ljudi, ki naj po njih načrtih za kakršno koli ceno izpajajo nemške sile. Tudi ta rezerva je že strahovito decimirana.

Velik poudarek dajejo listi tudi pohvali nemškega poveljstva na naslov divizije

Ravenna ter podčrtavajo, da so italijanski vojak prav tako kakor nemški tovariši pisali strani nadčloveškega unaštva v najhujši bitki za rešitev Evrope.

Močen napad na Sunderland

Berlin, 4. febr. s. Snoči so angleška letala preletela obalne predele severne Nemčije in odvrгла rušilne in zažigalne bombe, ki so porušile ali poškodovale nekaj poslopij v stanovanjskih okrajih Bile so žrtve med civilnim prebivalstvom. Po dosedanjih vesteh je bilo sestreljenih 21 sovražnih letal.

Doznava se nadalje iz pooblaščenega vira, da so nemška bojna letala dne 3. februarja zvečer napadla najvažnejše pristaniško mesto Sunderland ob vzhodni angleški obali. Odvrгла so znatne količine rušilnih in zažigalnih bomb. Hudo poškodovane so bile pristaniške naprave in drugi angleški vojaški objekti. Hudi požari so izbruhnili zlasti v severnem področju Sunderlanda. Istosčasno so nemška letala bombardirala neko drugo pristaniško mesto ob angleški vzhodni obali.

Izjavljen podnevni napad Angležev na Nemčijo

Berlin, 4. febr. s. Močna skupina angleških bombnikov je izkoristila ugodne vremenske okoliščine in je pod zaščito gostih oblakov preletela danes zapadno mejo. Kakor se doznava iz pooblaščenega vira, so jo močne skupine lovcev takoj prestrele in prisilile k borbi. Proti podnevnu so bila sovražna letala pograna v beg. Ta poizkus podnevnega napada se lahko smatra za izjaven. Po dosedanjih vesteh je imel sovražnik znatne izgube. Nadaljnje podrobnosti bodo še objavljene.

Nad Nemčijo sestreljeni ameriški štirimotorni

Berlin, 4. febr. s. Po dosedanjih vesteh je bilo ob napadu sovražnih letal na zapadno Nemčijo sestreljen h tudi 7 ameriških štirimotornih bombnikov. Zaradi učinkovitega zapornega ognja protiletalskega topništva in posega lovcev, so se morali sovražni bombniki vrniti, ne da bi dosegli cilje ter so morali na slepo odmetati svoj tovor bomb v morje in na obalo, kjer je nastala neznatna škoda.

Nov japonski uspeh v Salomonskem otočju

V bitki pri otoku Izabeli so Američani spet izgubili eno križarko in 33 letal

Tokio, 4. febr. s. Japonski glavni stan objavlja, da so letalske sile japonske mornarice z naglo akcijo, izvršeno dne 1. februarja, južno od otoka Izabela v skupini Salomonskega otočja, potopile sovražno križarko in poškodovale eno nadaljnjo. Japonska letala so nadalje uničila 23 sovražnih letal, med njimi 4 bombnike, v bližini Nove Georgije v skupini Salomonskega otočja. Poročilo dodaja, da so japonske podmornice v dnevi od 23. do 31. januarja obstreljevale vojaške in pomorske naprave v pristanišču nekoga otoka v skupini otoka Phoenix. O leta sko-pomorski bitki dne 1. februarja omenja poročilo, da so letalske sile japonske mornarice napadle močno pomorsko skupino, ki je plula v južnih vodah otoka Izabela in takoj prešle v napad, pri čemer so se spopadle s sovražno letalsko skupino, ki je priletela na pomoč pomorskim edincem okraj voda Nove Georgije. Neka sovražna križarka se je takoj potopila, čim je bila zadeta. Japonci so v bojih izgubili 10 letal, izmed katerih so se nekatera z vsem bremenom svojih bomb pomala na sovražne edince.

Tokio, 4. febr. s. Iz nadaljnjih poročil se doznava, da so japonska letala v bitki pred Novo Georgijo sestrelila nadaljnjih 10 letal. Skupno je bilo doslej sestreljenih 33 sovražnih letal.

Ogromne ameriške izgube

Tokio, 4. febr. s. V tukajšnjih krogih poudarjajo, da je bilo z zadnjimi izgubami, zadanimi sovražniku v bitkah pred Izabelo, Novo Georgio in Salomonskimi

otoki, potopljenih v celoti ali poškodovanih v Južnem Pacifiku od prve bitke pri Salomonskih otokih do 7. avgusta lanj 134 sovražnih ladij. Sovražnih letal je bilo uničenih v borbah ali na tleh 943. Odločnost teh japonskih zmag kažejo tudi statistike, po katerih sledi, da so izgube sovražnega brodnjva in letal trikrat večje kakor japonske izgube.

Najbolj oddaljena točka japonske ofenzive

Tokio, 4. febr. s. Učinkovitemu napadu japonskih podmornic na sovražno oporišče na otoku Phoenix, kjer so bile bombardirane vojaške naprave in zasidrane ladje, je sledil 31. januarja nadaljnji napad, med katerim so japonske podmornice zadale zopet hul udarec sovražniku. Zadele so eno pomožno ladjo za letala. V krogih, ki so blizu mornarici, opozarjajo na drznost japonskih podmornic, ki niso oklevale, temveč so napadle na površini in s topovi pri belem dnevu sovražne vojne ladje.

Tokio, 4. febr. s. Otočje Phoenix, ki so ga japonske podmornice prvič drzno napadle in ki se prvič imenuje v vojnih poročilih, je prvi sovražni kraj, ki je bil napaden južno od ekvatorja. Otočje se nahaja 6.500 km od Tokia in je skrajna južna točka, ki jo je japonska ofenziva dosegla. Otok Canton je letalsko oporišče, ki je pred vojno vezalo Kalifornijo z Novo Zelandijo in Avstralijo in na katerem se nahajala postaja podmorniških brzovalnih kablov.

Katoličani in komunizem

Požig cerkve na Gori je simbol in opomin

Ljubljana, 5. februarja. Da bi preslepili Slovence, se komunisti večkrat izjavljali, da so člani OF tudi številni katoličani. Ta trditev je bila tako bedasta, da slednji niso smatrali niti za potrebno, da bi jo demantirali, temveč so pokazali, in to zelo jasno, z dejanji, da stoji stvar drugače, kakor zagotavljajo komunisti. Komuniste je k takemu prikazovanju stvari silila nujna potreba pokazati Slovence, da OF ne sestavljajo samo ekspanzisti komunistične stranke — dejstvo, ki je znano vsem in ki je bilo obširno dokazano — temveč da so udeleženi pri partizanstvu tudi katoliške skupine.

Nihče ne verjame, da bi obstajala tako nenaravna zveza. Če bi pa vendar bilo tako, kako bi ti katoličani tako imenovane »Osvobodilne fronte« opravili umore duhovnikov, ki so jih komunisti mnogokrat mučili, umore številnih katoličanov in mnoga bogoskopska dejanja, ki so jih izvršili v cerkvah, ki so jih mnogo požgali?

Kako bi katoličani OF opravili, če bi obstajali, požige in uničenja v Gori, v občini Sodražica, kjer je okoli 100 partizanov iz gole krutosti in hoteč osumiti vero, zažgalo cerkev in župnišče kakor tudi šolo.

Priloge divjaškega dejanja upornikov pripovedujejo, da so se komunisti s sadističnim besom znesli nad svetimi podobami in nad vsem tistim, kar je v cerkvi in v župnišču predstavljalo verske simbole. Izvršili so sramotna dejanja nad svetimi podobami, oskrnili oltarje in ponesli žili vse, preden so zanetli ogenj, ki je naglo uničil skoro celo poslopje.

Ne vemo, kaj bi rekli, če bi obstajali, katoličani OF, nasprotno pa vemo, kaj mislijo in pravijo slovenski katoličani, in ne samo katoličani, temveč vsi tisti, ki ljubijo svojo zemljo in svoje šege in običaje — tiste šege in običaje, ki so dosegli najvišje priznanje v odredbah, ki jih je dal Duce za novo pokrajino — in vidijo,

kako težko je ugrožena ta dediščina po rušilnem besu komunistov. Ne zadovoljujejo se samo z ubijanjem ljudi, temveč hočejo odstraniti in uničiti tudi vse stvari, spomenike in vsak spomin na preteklost.

Vsak nov zločin OF je nov in še globlji prepad, ki se odpira med komunisti in slovenskim narodom. Nikoli in nikdar ne bodo mogli Slovenci, ki ljubijo svoja mesta in svoje tradicije, oprostiti komunistom in njihovim pomočnikom strahotnih zločinov. To pa ne samo za nedolžno prelieto kri, temveč tudi za neozdravljive rane, prizadete domovini in zemlji, na kateri so Slovenci že stoletja delali, se znojili in ustvarjali, da bi zapuščali svojim sinovom znake svoje plemenitosti.

Komunistična uničevalna histerija je sedaj izbrisala to, kar je bilo najbolj plemenitega ustvarjenega v slovenski civilizaciji in kar je to civilizacijo dokazovalo: cerkve, šole, gradove polne umetniških in zgodovinskih del in industrijo. Kar je moglo označevati blaginjo, plemenitost, tradicijo, umetniško bogastvo, kulturo in predvsem najvišje simbole krščanske vere, to je cerkve, je bilo živinsko uničeno, požgano, poteptano od barbarov, ki jim vzhod ni dal ničesar drugega kakor pobudo za sovraštvo in jih naučil rušenja oltarjev in ognjišč.

Grmada cerkve na Gori gorj kakor baka, ki kaže slovenskim katoličanom, katoličanom vsega sveta, komunistično nevarnost. V tem požaru se ponavljajo tisočeri požigi ruskih cerkva, v tem požaru je videti vse požare, ki bi uničili cerkve Evrope, če bi barbari mogli zasesti kakor so nameravali in kakor je orjaška pripravljenost pokazala. Balkan in ostalo Evropo.

Požig cerkve na Gori je simbol in istočasno opomin. Se enkrat hoče žar teh plamenov razveljaviti duha Slovencev, se enkrat jih hoče posvariti, da je pot k uničenju strmina, na kateri se ni mogoče ustaviti, če se enkrat doseže.

Letno poročilo državnega tožilstva v Ljubljani

javlja kakor novomeško znatno nazadovanje kriminalnih primerov.

Ljubljana, 5. februarja. Pred dnevi smo objavili podatke o razvoju kriminalnosti na področju novomeškega okrožnega sodišča v lanskem poslovnem letu. Ugotovili smo, da se je število kazenskih dejanj in postopanj zelo znižalo v primeri s prvim vojnim letom, ko sta obe okrožni sodišči na področju Ljubljanske pokrajine zabeležili porast kriminalnosti. K takemu zaključku je pripomoglo predvsem zmanjšanje stvarne pristojnosti civilnih sodišč, ker je lani postalo pristojno za sojenje mnogih deliktov vojaško sodišče. Število kaznivih primerov, ki je z njimi imelo opraviti lani državno tožilstvo pri okrožnem sodišču v Ljubljani, se je znižalo skoraj v enakem razmerju kakor pri novomeškem državnem tožilstvu.

Lani je ljubljansko državno tožilstvo prejelo 1738 novih prijav kaznivih dejanj. Ker jih je iz predlanske poslovne dobe prevzelo 173, je imelo skupno opraviti s 1912 kazenskimi dejanji. Zadevane predlanske številke so bile: prevzetih iz leta 1940 564 primerov, novih 3729, tako da je bilo leta 1941 skupno 4293 primerov kaznivih dejanj. Znižanje znaša torej okoli 60% ali približno toliko kakor na področju novomeškega okrožnega sodišča.

Po zakonu o tisku je postopalo tožilstvo lani samo v enem primeru. Predlaskim ni bilo nobenega, če ne upoštevamo dva, ki so jih prevzeli iz leta 1940. Med letom je državno tožilstvo rešilo 1811 postopanj, 101 pa je ostalo nerešeno. Prenesli so jih v novo poslovno dobo (lani rešili 4120, nerešenih ostalo 173).

Na predlog državnega tožilca je bilo

uvadenih 159 preiskav, ker je razmeroma mnogo, ker je bilo predlaskim pri mnogo večjem številu postopanj le 123 preiskav uvedenih na predlog državnega tožilca. Zaradi dejanj, ki jih preganja državni tožilec, je bilo odrejenih preiskovalnih zaporov v 268 predmetih s 442 osebami (predlaskim 202 postopanj in 565 oseb).

Velika večina stvari in postopanj je bila rešena brez vložitve obtožnice. Poročilo navaja, da je bilo tako rešenih 1496 stvari, med njimi tudi edino postopanje po zakonu o tisku. Predlaskim je bilo rešenih brez obtožnice 3192 postopanj.

Državni tožilec je vložil obtožnico v 315 primerih kaznivih dejanj po kazenskem zakonu (predlaskim 926). Po vložitvi obtožnice je bilo rešenih brez razprave 61 postopanj, razprav pa je bilo 229 (predlaskim rešenih brez obtožnice 113 postopanj, razprav pa 661). Sodb je bilo lani izrečenih 229. Od teh je bilo obsodilnih in 29 oprostilnih. Predlaskim je bilo izrečenih 499 obsodilnih in 162 oprostilnih sodb. Oprostitev je torej bilo predlaskim znatno več, kar kaže, da so bila lani postopanja proti obtožencem mnogo krepkeje utemeljena in obtožbe bolj dokazane kakor predlaskim.

Prizivov in revizij je državni tožilec vložil skupno 40 (predlaskim 73). Prizivov zoper sodbe sodnika poedinca je bilo 16, zoper sodbe obtožnega kot zbornega sodišča pa 14. Revizij je bilo priglasih s strani državnega tožilca 10.

Razen tega je imelo državno tožilstvo opraviti še z drugimi posli. Teh so zabeležili 3488 tekočih števil. Rešenih je bilo 3473, nerešenih pa je ostalo 15.

Druga trojna številka „Umetnosti“

je izšla — Bogata vsebina s številnimi reprodukcijami umetniških slik — Stopetdesetletnica rojstva slovenskega slikarja Matevža Langusa

Ljubljana, 5. februarja. Te dni smo prejeli drugo letošjo trojno številko našega mesečnika za umetniško kulturo »Umetnost« z literarno prilogo »Živa njiva«. Njen prihod se je sicer res nekoliko zakasnil, zato pa prinaša tem več zanimivega gradiva iz naše in tuje slikarske umetnosti. V običajni opremi — na naslovnih strani je reproduciran portret našega pesnika Otona Zupaničja, kakor ga je v mavcu izdelal kipar Zdenko Kalin — je na 52 straneh objavljenih več vsakovršnih tehničnih prispevkov iz umetnostne zgodovine, o sodobnih umetniških in drugim. Številko zaključuje literarna priloga »Živa njiva«, ki so jo kakor običajno napolnili naši pesniki z izvorno pripovedjo in lirsko pesnijo. Številko krasi posebna priloga, na kateri je reproduciran izvorni lesorez Bodižadnja Jaka, ki ga učinkovito dopolnjuje pesniška umetnina Alojza Gadnika »Kmet govori Bogu«.

Na uvodnem mestu razpravlja dr. Fr. Stele o »Slikarju Janezu Ljubljanskem«, ki je živel in deloval v Ljubljani v začetku štiridesetih let 15. stoletja. Po rodu je bil iz Beljaka kot sin slikarja Friderika. Njegov pomen v zgodovini slovenskega slikarstva je po pisčevem mnenju v tem, da se z njim izravnava prva osredotočenost za daljšo dobo za osrednji del slovenskega slikarstva značilnih prizadevanj, katerih žarišče je bilo v Ljubljani, dočim je slikarstvo zadnjih treh rodov pred Janezom nosilo značaj na odmeve iz severne Italije, posebno iz Furlanije, opraječo se delavnosti, ki ni mogoče važnejša križišča »Janez Ljubljanski« se je prilagodil v svojem slikarskem delovanju prav tedaj na Kranjskem uveljavljajočem se kanoničnem strogo in dekorativnem ikonografskem sistemu, obenem pa je s svojim »mehekšim« pojmovanjem ublažil strogi stil, ki je vladal v cerkvenem slikarstvu pred njim in se očitno v freskah cerkev v Prilestu in Sečju dolini, na Suhi pri Škofiji Luki in v Bodešah pri Bledu. S svojim delom je ustvaril podlago za »kranjski« idealizem v poznogotičnem slikarstvu. Čia-

nek ilustrira deset detajlov iz raznih fresk, ki jih je Janez Ljubljanski naslikal na Kamenem vrhu, Visokem, in na Muljavi.

Zdenko Kalin, »najsvobodnejši« med kitarji, ne toliko zaradi umetniške markantnosti, ki bi jo mogoče grede težko opazili, pač pa zaradi preproste in lahke igre svojih (po šolah dedno) neobremenjenih form — je našel izvrstnega interpreta svoje umetnosti v dr. Fr. Sijancu, ki objavlja o njem daljšo študijo pod naslovom »Portretna umetnost Zdenka Kalina«. Pisec zaključuje svoj članek, v katerem se ustavlja na značilnosti posameznih del Zdenka Kalina, z ugotovitvijo, da »to kar oblikuje Kalinova roka, je v bistvu konkretni in realni element prirode, omejene zaradi jasnosti in preglednosti estetske forme na temeljne fiziološke in duševne vrline. Njegova čista in poenostavljena kompozicijska forma je danes rezultat plodovito zaključene študija in tud: renesančni klasicizem njegove moderane plastičnosti je prežet energijo modernega ritma in one topline življenja, ki sta bila za obnovo slovenskega kiparstva nujno potrebna.« Članek je izpopolnjen z večjim številom reprodukcij portretov Zdenka Kalina. Portreti predstavljajo kitarja samega, dekca Radovana, pesnika Otona Zupaničja in Alojzija Gradnika in Travico.

V slikarjev svet, v duhovni svet umetnika nas vodi Bedřich Vaníček s svojimi razmišljanji »O čarih in skrivnostih v slikarstvu«, ki ga je prevedel urednik Miha Maleš. Vaníček sklepa, da je občutek tisti činitelj, ki igra največjo vlogo v ustvarjanju modernega slikarja. Tako postaja stvaritelj moderne umetnosti, dasi ne sme prevladati na škodo ostalih oblik.

Lani 9. septembra je minilo 150 let, kar je bil rojen slovenski slikar Matevž Langus v Kamni gorici na Gorenjskem. Umetnost mu ob tej priložnosti posveča primeren spominski članek. Langus je bil prišten kmečki sin, prav za prav sin gorenjskega kovača. Slučaj je hotel, da je v mladosti opazoval slikarja pri delu. To ga

je tako prevzelo, da je sklenil posvetiti se slikarstvu. Studiral je najprej v Celovcu, bival nato v Ljubljani, nakar je šel na Dunaj in se vpisal na akademijo. Tam se je spoprijateljil tudi s pesnikom Presernom.

Po vrnitvi v Ljubljano se je posvetil portretiranju. L. 1824. pa je šel v Italijo, kjer je študiral umetnine italijanskih slikarjev skoraj 5 let. Ko se je vrnil v Ljubljano, je kmalu postal splošno znan in je dobival veliko naročil. Dne 20. oktobra 1855 je nenadoma umrl.

Langus je zapustil za seboj zelo veliko del v olju in na presno. Najbolj znane njegove freske so kupola v ljubljanski stolnici, kupela in svod v smarogorski cerkvi in danes ne več ohranjene freske v ljubljanski frančiškanski cerkvi. Stevilne so njegove podobe v olju in portreti, med njim portret Presernove izvoljenke Primice Julije in njegove znanke Dolenčeve Zališe. Dr. Fr. Stele je ocenil Langusa, da absolutno vzeto ni bil velik umetnik, postal pa je velik za naše razmere, potem, da nam je važno dobo prubujajočega se slovenstva v umetnosti tako zajel, da je postal njen nerazdružni člen. Tudi temu spisku je priključil več izvršnih reprodukcij Langusovih portretov, med njimi celostranska slikarjeva lastna podoba.

Boris Orel je znan preučevalec našega folklorja. V tej številki Umetnosti se oglašajo z daljšo razpravo o »Slovenski božji poti in izvorih njene ljudske umetnosti«. Zanimivi razpravi nameravamo posvetiti samostojno poročilo, zato se omejujemo za danes samo na zabelebo.

V rubriki »Iz umetniškega sveta« je zbrano mnogo vsakovrstnega drobiža iz življenja naših in tujih umetnikov. Zanimive so zlasti ugotovitve o avtorstvu spomenika na vojaškem pokopališču pri Svetem Križu, tako imenovanega »Kranjskega Janeza«. Njegov avtor je edino v Tomišlju na Barju pokopani slovenski akademski kipar prof. Svitoslav Peruzzi, kakor to izhaja iz besedila dopisnice, ki jo objavlja Umetnost. Razen že omenjenih so približno še reprodukcije del Karla Putriha, Nikolaja Omerse, Staneta Kregarja, Tineta Gorjupa, Carla Carré, Detthowa, Le Phoa, Rolanda Oudola in Brionchona.

Leposlovna priloga »Živa njiva« prinaša Cvetka Golarja »Smehovo Magdaleno«, Pavla Golie »Prologo«, Leopolda Staneka »V mrazu«, Iva Peruzzi »Zimski preljudi starca« in Vere Remčeve »Letne čase«. Zaključujejo prilogo misli o ljubezni raznih francoskih mislecev in pesnikov.

Tako je tudi ta številka »Umetnosti« po svoji opremi, tisku, reprodukcijah in vsebini na tistem višku, ki jo je karakteriziral v mnogo bolj ugodnih časih, kakor so današnji in s katerim si je pridobila kmalu izredno širok krog čitateljev med našo inteligenco. Vsem jo toplo priporočamo.

Sportni pregled

— Pro Gorizia je zopet povečala razdaljo do svojih nasledovalcev. V prvenstvenih tekmah divizije C je v nedeljo polski Grion izgubil v Triestu proti 94. Repartu 0:2. Treviso je v Monfalconu premagal Monfalcone 7:1 (2:0). Gorizia je na svojem igrišču premagala Pieris 5:0 (4:0), dočim je ostala tekma med Vittorinom in Mag. Generali na igrišču prvega neodločena 0:0. Fiumana je doma porazila Ampeleo 7:1 (2:0). Enako je bila uspešna v Triestu Pontizana, ki je na svojem igrišču porazila Mogliano 9:1 (3:0). V tabeli vodi Pro Gorizia z 28 točkami. Sledijo ji Treviso in Grion s po 22 točkami.

— Italijansko prvenstvo v umetnem drsanju se je končalo v nedeljo v Milanu z zmago Carla Fassija med moškimi, Costanze Vigorelli med ženskami in Grazie Bellinzoni in Carla Fassija v skupini dvojic.

— Koroški smučarji so tekmovali v Št. Vidu. V teku na 10 km je zmagal Franc Smolej (Jesenice) v 34:44 pred svojim klubskim tovarišem Josipom Knificem, ki je prišel na cilj v 36:50. Na skakalni tekmi je zmagal Klančnik, ki je startal za svoji beljaški sportni klub.

— Hokej: Švica-Madžarska 4:2. Pred 8000 gledalci je bila v nedeljo v Curihu meddržavna hokejska tekma med reprezentancama Švice in Madžarske. Bilo je to že osmo srečanje, ki se je tokrat končalo z zmago Švicarjev 4:2 (3:0, 0:0, 1:2). Pri Madžarjih se je odlikoval zlasti vratar.

— V Bratislavi so zmagali madžarski tabletenisti. Mednarodni tabletenistiški turnir v Bratislavi, ki se je začel preteklo sredo, se je v nedeljo zaključil z dvojno zmago Madžarov. Tekmovanja moških moštvo so se končala takole: Hrvatska-Slovaška 5:1, Madžarska-Nemčija 5:0, Hrvatska-Nemčija 5:2 in Madžarska-Hrvatska 5:1. Zmagali so Madžari, drugi so Hrvati, tretji Nemci in četrti Slovaki. Med ženskami so bile prve Madžarke, druge Nemke in tretje Slovakinje.

— Nogometno prvenstvo v Sarajevu se igra redno vsako nedeljo. V njem sodelujejo Sašk, Hašk, Bistrik, Dierzelez, Tomislav, Hajduk in Omladinac. V prvenstveni tabeli vodi Sašk, sledi mu pa Hašk. Zadnji je Tomislav.

— Nedeljski spored italijanskega nogometnega prvenstva. V diviziji A bodo klubi razdeljeni takole: Trieste: Triestina-Vicenza, Firenze: Fiorentina-Milano, Rim: Roma-Venezia, Genova: Genova-Torino, Torino: Juventus-Liguria, Livorno: Livorno-Atalanta, Milano: Ambrosiana-Lazio in Bari: Bari-Bologna. Najzanimivejša tekma bo torej v Genovi. — V diviziji B: Napoli: Napoli-Alessandria, Modena: Modena-Novara, Brescia: Brescia-Pro Patria, Ancona: Anconitana-Pisa, La Spezia: Spezia-Pescara, Padova: Padova-Savona, Rim: Mater-Cremoneze, Lodi: Fanfulla-Udinese, Palermo: Palermo-Siena. Važni bodo predvsem rezultati v Brescii in Anconii.

— Švicarski hitrostni prvak v drsanju je tudi letos Artur Ritzli iz Curiha. Po štirih tekmah je bila zaključena ocena prve trojice naslednja: 1. Ritzli 206.187, 2. Rogger 215.638 in 3. von Arx 218.853. Pri ženskah je zmagala Cornelia Roggerjeva.

— Tatos ne bo več plaval? Nemški poročevalski urad poroča, da je znani madžarski plavalec Tatos, ki se bori na vzhodnem bojišču, izjavil, da ne bo več gojil športa. Morda se bo še premislil.

— Madžarski boksaerji v Švic. Amaterski boksaerka reprezentanca Madžarske bo 27. t. m. nastopila v Curihu. Njen nasprotnik bo švicarska reprezentanca. Revanš bo v Baslu in Ženevi 2. odnosno 5. marca.

„Dnevni red“ št. 11-12

Nova in dvojna številka glasila Zveznega poveljstva GILL-a

Te dni je izšla dvojna številka (za november in december 1942) »Dnevnega reda«, glasila Zveznega poveljstva GILL-a v Ljubljani v povečanem obsegu, bogato ilustrirana in tudi vsebinsko zelo pestra in zanimiva.

Na uvodnem mestu je objavljen nekaj globoko občutenih misli o Ducejevem glasu, kakor so izšle izpči peresa znanega pisca in govornika Kirila Del Croixa. Podoben po vsebini je tudi prispevek L. Izzi o Mussoliniju kot talecu, ki je kot stvaritelj tega najmodernejšega orožja žrtvoval najdražje svojega sina Bruna za doživitev svojega življenjskega poslanstva. Nato sledi informativni članek o Gillovi zavodih po Italiji in pomembnem prispevku, ki je posvečen Novi Evropi in njeni mladini, v zvezi z ustanovitvijo Zveze evropske mladine na Dunaju in načrti za ostvartev pravega mira in sporazumevanja med narodi, pri čemer bo neposredno sodelovala tudi mladina novega idejnega reda. Nekaj izrazito mladinskega čtiva vsebuje sestavek »Naš Pinnocchio«, v drugi svet, na svetovno knjižno tržišče Lipsko pa nas vede naslednji sestavek, v katerem je objavljen nekaj najbolj značilnih posebnosti tega velikega gospodarskega in tudi kulturnega središča Nemčije.

Ostali del te zadnje lanske izdaje »Dnevnega reda« je posvečen stalni rubriki »Poročila«, iz katerih je razvidno vse bogato in vsestransko delovanje te mladinske organizacije. Tu izvedemo o vsem, kar so uredili in izpolnili razni Gillovi uradi na področju mladinskega skrbstva. V to razdobje je prišla tudi proslava prve obletnice ustanovitve GILL-a v Ljubljani, ki ji je v tej številki posvečen še prav posebno viden prostor. Število članstva GILL-a je do konca leta 1942 naraslo na preko 6.000. Podrobnosti o agilnem delovanju vseh organov GILL-a pričajo najbolj zgovorno, da se ta mladinska organizacija nenehno razvija in stalno pridobiva na razširjenosti.

Obiski v vzgajališču GILLa v Trnovem

Tiskovni urad zveze Fasijev objavlja: Zvezno Poveljstvo GILL-a sporoča, da bodo poseti svojcev pri gojenih Zveznega vzgajališča v Trnovem dovoljeni samo vsako drugo in četrto nedeljo v mesecu od 13.30 do 15.30.

Iz Hrvatske

— Minister dr. Košak o svojem potovanju v Berlin. Finančni minister dr. Košak je izjavil novinarjem, da je našel v Berlinu za vsa vprašanja, tičeča se Hrvatske, polno razumevanje. Šlo je večinoma za finančna in prehranjevalna vprašanja in storitve so bili konkretni sklepi. Vprašanje tečaja hrvatske kune sploh ni bilo načeto.

— Predavanja o rasni politiki. Vodja rasno političnega urada nemške narodno-socialistične stranke prof. dr. Walter Gross je predaval v sredo v Zagrebu v okviru Hrvatsko-nemškega društva o rasno političnih temeljih.

— Bilanciranje starih državnih papirjev. Denarni in zavarovalni zavodi ter podjetja na Hrvatskem, zavezana javnemu polaganju računov morajo bilancirati po bivši Jugoslaviji emitirane vrednostne papirje v svojih letnih bilancah s tisto vrednostjo, s katero so bili vneseni v bilanco za leto 1941. Po 1. januarju 1941. pridobljeni vrednostni papirji morajo biti bilancirani po nabavni ceni.

— Novi predsednik Trgovske zbornice. Dosedanji predsednik zagrebške trgovske zbornice Radoslav Lorković je bil imenovan za šefa državnega urada za cene in mezde. Na njegovo mesto je bil imenovan generalni ravnanje za trgovino, obrt in industrijo dr. Branko Krnić.

— Lov na Hrvatskem. Kljub neugodnim razmeram znaša letni odstrel v loviščih Hrvatske 100 jelenov, 2000 srnjakov, 20.000 fazanov in 20.000 zajcev. Leta 1891. je padlo v loviščih Hrvatske 166 jelenov, 1768 srnjakov, 281.013 zajcev, 2288 fazanov, in 4970 jerebic. Leta 1911 je padlo v istih loviščih 503 jelenov, 1876 srnjakov, 58.653 zajcev, 24.814 fazanov in 29.631 jerebic.

— Imenovanje v sodni službi. Pravosodni minister je razrešil dolžnosti dosedanjega predsednika potujočega prekega sode v Zagrebu sodnega dvornega svetnika Sbutega in imenoval na njegovo mesto Nikolaja Vlahoviča.

— Skrb za delavstvo. Že spomladi 1941. je dala hrvatska vlada na razpolago 100 milijonov kun za graditev delavskih stanovanj. Delavske mezde so bile zvišane in delavstvu je bil priznan plačani dopust. Ustanovljenih je bilo več delavskih nabavljajnih in kreditnih združenj ter javnih kuhinj. V Zagrebu se hrani v javnih kuhinjah nad 500, v Mostarju nad 600, v Sarajevu pa 3000 delavcev. Več delavskih javnih kuhinj bo še ustanovljenih. V polni meri je poskrbljeno tudi za kulturne potrebe delavstva.

— Organizacija hrvatskega gospodarstva. Kot gost Društva za jugovzhod dunajskih visokih šol je predaval profesor visoke okmercijske šole iz Zagreba dr. Josip Butorac o oblikah organizacij v hrvatskem gospodarstvu skozi stoletja. Po ustanovitvi NDH je bilo ukinjenih vseh 10 gospodarskih zbornic in 294 korporacij in organizacij. Namesto njih so bile ustanovljene 4 zbornice in 15 strokovnih društev. Vrhovni gospodarski organ Hrvatske je zastopstvo gospodarskih zbornic. Hrvatska ima 118.500 gospodarskih podjetij.

— Teden varčevanja. Nemška narodnostna skupina na Hrvatskem je priredila od 3. do 10. t. m. teden varčevanja. V okviru tega tedna je bilo prirejenih več zborovanj. Prireditvev je v polni meri dosegla svoj namen.

— Pridelovanje soje na Hrvatskem. Na Hrvatskem je zdaj zasejanega s sojo 12.600 oraloj polja. Pridelke soje je znašal doslej 6 do 12 metriskih stotov na oraj.

— Likvidacija zadruge. Zadruga za pridelovanje industrijskih rastlin v Zagrebu je prišla v likvidacijo.

— Tretji dar velikega muftija. Jeruzalemski veliki mufti Emir el Husein, ki se nudi zdaj v Berlinu, se je že tretjič spomnil z velikonočnim darom muslimanskim Hrvatom. Poslal jim je 300.000 kun za otroke poškodovancev v Banjaluki, Tuzli in Mostarju.

— Hrvatski nogomet. Hrvatski nogometaši so pripravili za letošnje sezone obsežen spored, obsegajoč 11 večjih tekem.

Mednarodne nogometne tekme se prično z revanžno tekmo proti Bolgariji v marcu v Sofiji, ko bodo imeli bolgarski nogometaši priliko revanžirati se hrvatskim za poraz lani v aprilu, ko se je končala tekma z 0:6. V aprilu bo nogometna tekma Rumunija-Hrvatska-Slovaška. V juniju nastopijo hrvatski nogometaši v Bernu proti švicarskim, v juliju bo nogometna tekma Hrvatska-Italija in Hrvatska-Madžarska. Poleg tega se pa pogaja hrvatska nogometna zveza s Švedsko za tekmo v Stockholmu in z Dansko za tekmo v Kopenhagnu. Ti dve tekmi naj bi bili v septembru. Za konec septembra in začetek oktobra so pa na sporedu revanžne tekme proti Slovaški v Zagrebu in Bratislavi. Ni pa še določeno kdaj bo nogometna tekma med Nemčijo in Hrvatsko.

— Obvezno pridelovanje oljaric. Hrvatsko gospodarsko ministrstvo je pozvalo uprave vseh državnih in podržavnih posestev, naj pridelujejo več oljaric, zlasti solnčnic. Najmanj tri odstotke vse rodovitne zemlje morajo zasaesti s solnčnicami. Za seme bo poskrbelo ministrstvo.

— Dragocena najdba. Ravnanje hrvatskega muzeja v Sarajevu dr. Joco Petrovič je našel originalen svinec pečat nadškofa Gregorija Justiniana I. bolgarskega. Dragoceno najdbo je izročil po bolgarskem poslanstvu v Zagrebu Bolgariji.

— Hrvatsko trgovsko zastopstvo v Curihu. Poglavitnik je imenoval dosedanjega izrednega poslanika v zunanjem ministrstvu Josipa Milkoviča za šefa stalne hrvatske trgovske delegacije v Curihu.

Beleznica

KOLEDAR

Danes: Petek, 5. februarja: Agata.

DANASNJE PRIREDITVE

Kino Matica: Rigoletto in Sin rdečega Korzarja.

Kino Sloga: Prepoved postanka.

Kino Union: Mater Dolorosa.

DEZURNE LEKARNE

Danes: Mr. Sušnik, Marjiti trg 5; Den-Klanjšček Dia, Cesta Arle Rea 4 in Bohinec ded., Cesta 29. oktobra 31.

Iz Spodnje Štajerske

— Imenovanje. Zastopnik deželnega svetnika za okraj Maribor-Drava dr. Hans Bauer je bil imenovan za vladnega svetnika.

— Novi grobovi. V Mariboru so umrli posestnika Apolonija Rojka, iz Vurberka, stara 56 let, Franc Pisk, vpokojeni višji paznik Martin Ofner, star 69 let in sinček strojevodje Erwin Domjan.

— Življenje in umiranje v Mariboru. V drugi polovici januarja je bilo v Mariboru rojenih 15 otrok in sicer 40 dečkov in 35 deklic, novih grobov je bilo 62. Poročilo se je 25 parov.

— Gost v mariborskem gledališču. V mariborskem mestnem gledališču je gostoval večeraj član dunajskega gledališča Hans Helmuth, ki je nastopil v opereti »Postopa«.

— Nesreče. 44letni zidar Mihael Kovačič iz Maribora je palel tako nesrečno, da si je zlomil levo nogo. Desno roko si je zlomil, 57letna posestnica Antonija Bračič, iz St. Jerneja pri Konjicah, desno nogo si je zlomila 60letna vinčarica Terezija Reček od Sv. Jakoba v Slov. goricah. Vsi trije ponesrečenci so bili prepeljani v bolnišnico.

— Življenje in umiranje v Celju. V Celju so se poročili Eduard Kos z Ano Cverlj, Rihard Grau z Marijo Scharlach, Janez Šoster z Antonijo Novak in Anton Ferma z Jožefo

Sadjar in zelenjadar v februarju

Nekaj koristnih in potrebnih navodil in nasvetov

Ljubljana, 5. februarja. Zdal, ko se je zemlja pokazala izpolnena, da marsikdo razmišlja o načrtu obdelovanja. Februarja sicer navadno še ne začnejo delati na vrtu, toda topli februarjski dnevi nas že opozarjajo na bližajočo se pomlad. Skrbni sadjarji in zelenjadarji naj bodo dovolj dela tudi v tem mesecu, kar sprevidimo iz A. Skuljevega »Delovnega koledarja za vrt in sadovnjake«. Strokovnjak jedrnatno opisuje naslednja dela sadjarja in zelenjadarja februarja.

Predvsem moramo končati dela, ki jih nismo mogli januarja zaradi neprimernega vremena. Sicer je pa bil letošnji januar zelo lep, da delo ni moglo zastati. Obdelovalec zelenjadnega vrta ne bo še našel posebnega dela, če je že sprasil (napravil prah), prekopaj vrt. Toda poznamo se bo moral za semena. Od dobrih semen zavidi v veliki meri uspeh zelenjadnega vrta. S semeni se moramo zalčiti dovolj zgodaj. Toda seme moramo tudi preizkusiti, če je kaljivo. To napravimo tako: Na pletenico položimo vlažen pivk, nanj pa od vsake vrste pridelkov od 25 ali 50 semen. Krožnik pokrijemo s drugim krožnikom ali kakšnim drugim primernim pokrovom. Posodo s semeni postavimo na topel kraj. Skrbeti moramo, da je pivnik vedno dovolj vlažen. Semna, ki ne vzkljuje, sproti odstranjujemo in iz njihovega števila zračujemo odstotek kaljivosti. Če od 50 ne vzkljuje 15 semen, je seme 70% kaljivo. Tako sprevidimo, kako gosto bo treba sejati. Tudi pa tudi spoznamo, koliko samena bomo potrebovali; zato ga ne kupujemo, dokler nismo preizkusili kaljivosti.

Obdelovalec vrta pripravi februarja zaprto (toplo) gredo. Pregleda in popravi okna in slaminice in poskrbi za potreben gnoj. Ob koncu meseca že seje v zaprto gredo salato, korenje, peteršilj in redkvice. Kapusnice in druge pridelke seje prihodnji mesec. Za silo lahko naljesti toplo gredo z zabožki. Vanje sejemo ob koncu meseca paradiznike in morda tudi papriko. Če bi bilo vreme zelo ugodno, bi v tem mesecu lahko sejali tudi že na prostem na sončnih gredah v zavetnih legah — zemlja pa mora biti seveda primerno presušena, da se več ne maže — peteršilj, korenje in črni koren. Na polizkušnjo lahko posadimo tudi kakšno zgodnjo vrsto graha.

Sadjar bo našel v tem mesecu tudi dovolj dela. Škropil bo osnaženo pešcasto sadno drevje z drevesnim karbolinejem

(7—8% arborin, 4—5% neodendrin) ali z 12—20% žvepleno apno brozgo; koščičasto drevje pa bo škropil s 4—6% arborinom, s 4% neodendrinom ali s 6—12% žvepleno brozgo. Mlado drevje škropimo s šibkim, starejšo pa z močnejšim škropivom. Žvepleno apno brozgo lahko skuhamo loma. V kotlu zmešamo v 100 litrih vode 20 kg žveplene prahu in 9 kg živega ali 27 kg ugašenega apna. Ko začne mešanica vreti, jo še kuhamo tri četrte ure in neprestano mešamo. Kolikor vode izlapi, dolijemo druge. Ko dobi mešanica krvavoderčo barvo, je brozga skuhan. Hranimo jo v sodih ali steklenicah. Uporabljiva je delj časa, skrbeti pa moramo, da nam ne zmurne. — Vsa ta sadjarska dela je treba opraviti pred dnem 5. Valentina, kajti Valentin prinese ključ ob korenin. Dalo mora biti torej končano, dokler še drevje potiva. Proti koncu meseca bomo debila in debelejša veje z apnom, da jih obvarujemo pozebe in ožiga. — Ob slabem vremenu se vadimo v cepelju. Drobne mladice cepimo na sklad, debelejšo sedlamo, precepujemo pa v razkol, a boljše je zlebičkanje. Ob koncu meseca precepujemo črešnje. — Sadjar mora biti pazljiv na voluharja, ki začne svoje uničevalno delo ob toplim vremenu že v tem mesecu. Nastavlja naj past. — Sadjar pa ne sme pozabiti tudi koristnih živali, predvsem ptic. Pritrudi jim naj na drevje valilnice, če tega ni storil že prej. Čim prej, tem bolje, da se ptice navadijo dovolj zgodaj na valilnice. — Mlado sadno drevje je treba še nadalje varovati pred zajcem. — Zdal je tudi čas, da sadjar zaliva drevesu z gnojnicjo. — Skrben sadjar tudi zdaj naroča sadno drevje za saditev, da mu ne bo ostal le izbišek. — Skrbeti mora tudi za gnoj. Prekopljimo kompost in prinesimo mu apna, cestnega prahu, ali okušenega, grobnega ometa. — Če gojimo cvetice, postavimo na okna v toplih sobah s čebulnicami posajene lončke. Cvetiče rastline pa naj bodo bolj na hladnem, da ne bodo tako kmalu odcvetele. Palme in druge listnate rastline poprsimo večkrat s prestano vodo. Gomolje begonije posadimo in postavimo na svetlo, a ne pretople prostor. — Pozabiti tudi ne smemo pregledati vzimljene povrtnine v zasipnicah in stvarkah, in v kletih shranjenega sadja ter drugih pridelkov (krompir). Nagnite plodove odstranimo, a ne smemo jih metati med gnoj ali na vrt, da bi se ne širile pozneje škodljive gnobne klice.

DNEVNE VESTI

— Na bojišči sta padla višji bersaljerjski narednik Viljem Pepe, rojen 1915, in pehotni narednik Armando Mantovani, rojen 1918. Pepe je bil vojni prostovoljec na zapadnem bojišču in v vojni proti Jugoslaviji. Sedaj je žrtvoval svoje življenje na vzhodnem bojišču. Mantovani je bil fašist milanske skupine F. Corridoni. Padel je na ruski fronti. Oba sta bila po rodu iz Milana.

— Novi komisar gospodarskega zavoda za gojitve oljk. Namestu nac. svetnika Josipa Pavoncellija, ki je bil imenovan za predsednika sredozemskega središča za pridelovanje oljke, je postal komisar gospodarskega zavoda za gojitve oljke dr. Josip Paladino.

— Zdravi četvorčki. Iz Palerma poročajo: Kmetijska gospodinja Magdalena Monachini, stara 31 let, doma iz kraja Delia v pokrajini Caltanissetta, je rodila štiri otroke, ki so z materjo vred vsi zdravi. Četvorčki so bili deležni zanimanja vseh sosedov in vseh rojakov, ki so prišli ogledovat številni zdravi zarod in mu prinášali lepa darila. Zenski fašio je postrel za to, da je prejela mati za svoje četvorčke razne potreščine.

— Kulturne in umetniške manifestacije novinarstva. Italijanski urad Zveze nacionalnih novinarskih združenj, ki obsegajo vse novinarske organizacije osnih ter z osjo prijateljsko povezanih držav, je zasnoval vrsto umetniških ter kulturnih prireditve, ki naj izpričajo voljno prizadevanost novinarstva v sedanjih priklakah. Med drugim je je namen teh prireditve prikazati umetnostno višino solobne italijanske glasbe. Te prireditve se bodo vršile na sedežu Italijansko-nemškega združenja v Rimu. Vrstu umetnostnih in kulturnih prireditve se je pričela dne 12. decembra 1942 z velikim koncertom komornih skladb italijanskega akademika Hildebranda Pizzetti. Sodelovali so poleg odlične sopranistke Marjete Carosio člani rimskega tria Or-

nella Pulti Santo Liquido, Arigo Pellizza ter Maksim Anfiteotrov. V koncertnih prostorih so se zbrale odlične osebnosti iz rimskega diplomatskega, političnega in umetniškega življenja. Vrstu prireditve se bo nadaljevala s koncerti sodobne italijanske glasbe, pa tudi s predavanji cnih italijanskih novinarjev, ki so izpričali svoje poročevalske sposobnosti na raznih bojiščih in ki bodo rimskemu občinstvu lahko mnogo zanimivego povedali.

— 100.000 lir vreden prstan iščejo v grobu, pa ga najdejo v mlrčevih rjnih. Iz Milana poročajo: Nekaj dni po smrti svoje žene Olge Tagliari se je spomnil industrijec Peter Civelli iz ulice Bergamo v Milanu, da je ostal na prstu pokojnice, ki je bila pokopana v družinski grobnici v Genovi. dragocen briljantni prstan, vreden okoli 100.000 lir. Civelli je premagal vse ovire, da so lahko odprli družinsko grobnico v Genovi, da bi našli prstan. Toda vsa prizadevanja iskavce so bila zaman. Zaradi tega je nastal sum, da je bil prstan ukraden. Sum se je vse bolj zgoščeval na bolničarko in na možaka, ki je pomagal bolničarki preobleči mrtvo Tagliarijevo. Toda naključje je kmalu razčistilo skrivnostno zadevo. Ko so te dni zbirali perilo, da bi ga dali prati, je padel iz neke ruhe, ki je bila z njo pokrita umirajoča pokojnica, omenjeni prstan, ki je verjetno sam od sebe padel s shujšanega pokojničinega prsta še pred smrtjo.

— Italijanska podjetja v inozemstvu. Kakor povzemamo iz gospodarsko finančnega dopolnilnega vestnika agencije »Agite«, je korporacijski minister odredil, da ne more nobena italijanska tvrdka razvijati svoje delavnosti v inozemstvu na kateremkoli torišču (industrijska, trgovska podjetja itd.), če ni tega predhodno javila omenjenemu ministru.

— Mecenski dar milanski politehnik. Senator Belluzzo, predsednik lombardskega Kr. zavoda za znanost in književnost, je

poklonil navedenemu zavodu mecenski znesek 125.000 lir. Ta znesek naj bi bil podlaga posebnemu skladu ter ustanovi, iz katere naj bi se črpale študijske stipendije v pril onim mladim doktorjem milanske politehnike, ki bi se odločili, da gredo izpopolnjevati svoje znanje v inozemstvo.

— Slovo novega španskega veleposlanika pri Kviralnu v Madridu. Iz Madrida je odpotoval na svoje novo službeno mesto španskega veleposlanika pri Kviralnu Rajmund Fernandez Cuesta. Na madridskem kolodvoru so se poslovili od njega italijanski odpravnik poslov markiz Fracassi, nadalje vsi višji funkcionarji italijanskega veleposlanstva ter druge odlične osebnosti iz madridskega političnega, diplomatskega ter falangističnega življenja.

— 100.000 lir v prid bolnišnici v Leccu. Iz Coma poročajo: Gospa Ana Ficocchi Biancardi je poklonila v počastitev spomina svojega umrlega moža inž. Petra Ficchia vsoto 100.000 lir v prid ustanovitve nove postelje v materinskem oddelku bolnišnice v Leccu. Prednost pri uživanju te ustanove bodo imele predvsem službenke trvdke Julij Ficocchi v Leccu.

— Albanski mladeniči v Italijo. Iz Tirane je odpotovala v Italijo prva skupina albanskih mladeničev, ki bodo posejali pripravljani avantgardistični tečaj v Albanskem domu Reggia Emillie. Ob odhodu jih je pozdravil tajnik albanske fašistične stranke, ki je izpodbujal odhajajoče mladeniče k vztrajnemu učenju ter marljivemu delu. Poslovilni manifestaciji sta prisostvovala tudi inšpektor ter številni prvaki P. N. F.

— Vojni ranjenici in nemški vojniki v papaveji avdiciji. Iz Rima poročajo: Skoraj štiri ure je trajala predvčerajšnja splošna avdicija papeža Pija XII. Nad 4000 vernikov se je zbralo v vaticanskih dvoranah. Med njimi je bilo več sto ranjenih italijanskih častnikov ter vojakov. Navzočni so bili tudi številni nemški vojniki, ki se mudijo v Rimu. Razen tega je bilo sprejetih tudi okoli 500 parov mlado-poročencev. Prvič je bila posebna sprejemna dvorana rezervirana za deco, ki se je papež z njo razgovarjal o vseh mogočih stvareh, ki zanimajo otroke. Ob sklepu sprejema je papež deco blagoslovil.

— Ugotovili je stricevo smrt in še sam umrl. Iz Genove poročajo o nenavadnem dogodku zaporedne striceve ter nečakeve smrti. V Vico Mele sta živila skupaj 67-letni Ivan Caprile ter njegov 38letni nečak Cesare Domenichini. Sredi noči je stric zavzdihnil; onesvestil se je. Nečak se je prebudil in brž pogledal, kaj je s stricem. Spoznal je, da stric umira. V naslednjem hipu je tudi nečak omahnil. Našli so ga mrtvega poleg strica. Strica in nečaka je no zdravnikovi ugotovitvi zadela srčna kap.

— Kulturni odnosi med Italijo in Nemčijo. V Eiblingu so organizirali serijo kulturnih manifestacij, ki so povzročile kulturni nove Evrope. Italijanske umetnine so si priborile mesto v pozornosti občinstva pri manifestacijah, ki jim je prisostvovalo nad 100.000 oseb. Nemški tisk je zelo pozitivno ter pohvalno ocenil veseloigro Viljema Zorija »Porochi sem se«. V okviru manifestacij je odsviral prof. Magistretti na harfi izbran sporel ter so nato še zavrteli film »Michelangelo«. Na sporedu je bilo tudi predavanje prof. Valterja Königsherga o kulturnih odnosih med Italijo in Nemčijo. Zelo so izpopolnile sporel teh manifestacij operne predstave, med drugim so uprizorili Verdijevo opero »Moč usode«. V javni knjižnici pa je bila prirejena knjižna razstava pod geslom: »Evropska knjižna kultura«. Na tej razstavi so vzbujale posebno zanimanje številne nemške knjige o Italiji, pa tudi številna italijanska zgo-lovinska in kulturna dela.

IZ LJUBLJANE

— Vreme bo ostalo lepo. Zdal bi bilo zelo mrzlo, če bi ležal še sneg, ker bi se zemlja ponovno mnogo močnejše ohlajevala. Zračni tlak naraste še vedno zelo naglo, zato bo vreme najbrž ostalo leno še delj časa. Sicer si pa ne moremo želeli prijetnejšega vremena ob tem času. Tudi nad megle ne smemo tožiti. Mraz je zmeren. Davi je znašala minimalna temperatura —3,6°. Popoldne se že zelo ogreje; tako je znašala temperatura večeraj popoldne 9°.

— Ribji trg. Polenovka se je precej priljubila nekaterim gospodinjim, ki jo rade kupujejo. Tudi danes je bil trg dobro založen s svežo polenovko kakor pred tednom.

— Na koncertu velikega umetnika na čelu, Antonia Janigra, bodo izvajana naslednja dela. Prva točka sporeda tvori tri krajske skladbe iz italijanske predklasične literature, in sicer Nardinijev Adagio. Sammartinijeva Pesem in Guerrinijev Allegro, nato sledi znameniti Haydnov Koncert v D-duru. Po kratkem odmoru bo nadaljeval umetnik svoj koncert z Locatellijevo Sonato in zaključil njegov koncertni nastop pri naša pet krajskih del, in sicer: Brero: Orijentalna narodna pesem, Ravel:

kar: »če nimate na razpolago«! Pravopisni ki tudi dopoveduje vsemu našemu slepemu in gluhamu jezikovnemu občestvu, da »razpolaga« ni slovenska. Tam najdeto sicer le en primer, a je dovolj jasn: »to ti je na razpolago« — uporabo, v rabo; na voljo.

V lepi slovenščini so upravičene le besede: razpoloženi, -a, -o in razpoložiti v pomenu: blago je razpoloženo — razloženo — v izločbi, na mizi; vsake hiše so razpoložene (razvrščene, razmešene) po dolini; osnutke proračuna je razpoloženo na ogled; kramarji so razpoložili (razstavili) svoje blago. — Teško pa že zagovarjamo »razpoloženej«, čeprav ga nekateri dopuščaj — slovesno ali kakršno koli — kajti p slovensko se pravi, da je človek dobre ali slabe volje, vesel ali žalosten, radosten ali ravnodušen, vznihčen ali ogoren. Razpoloženi ni, kajti to bi bila že prava nesreča saj bi pomenilo, da je razkacen (»razstavljen«) ter razpostavljen. Nesreča je pa prav tako, če je s podobnimi besedami razmrcvarjen jezik, ki ga govorimo in pišemo. Pravopis nam dopoveduje, da pomen razpoložene v slovenščini tudi ubranost občutje, volje. Pisati in govoriti bi torej morali: ljudi se je polastilo slovesno občutje; vladala je prazničnost, ubranost; z vladala je splošna radost itd., a ne: polastilo se nas je slovesno razpoložene; tudi ne: danes nisem razpoloženi. Toda, če že ne bomo razpoloženi, ni tudi treba, da bi morali biti »nastrojeni«; zadovoljni bomo vsi, če bomo samo dobre volje. Tako zelo napaka pa tudi ne bo, če boste po tej naši slabe volje, kajti marsikaj grenkega je zdravilo.

LJUBLJANSKI KINEMATOGRAFI

KINO SLOGA — TELEFON 27-90
Predstave ob delavnikih od 14.30 dalje, ob nedeljah in praznikih ob 10.30, 14.30, 16.30 in 18.30
Odlična komedija
Prepoved postanka
V glavni vlogi: Nino Crisman, Mario Ferrari, Rubi Dalma

KINO UNION — TELEFON 22-21
Predstave ob delavnikih ob 16. in 18.15 uri; ob nedeljah in praznikih ob 10.30, 14.30, 16.30 in 18.30
Brezmejno požrtvovalnost prave ljubezni nam pokaže film
Mater Dolorosa
V glavnih vlogah: Mariella Lotti, Annaliese Uhlig, Claudio Gora i. dr.

KINO MATICA — TELEFON 22-41
Dnevno dvojni spored:
Ob 1/2.15 uri Michel Simon in Rossano Brazzi v filmu
Rigoletto
Ob 1/2.17. in 1/2.19. uri vefilim po Salgarijevem pustolovskem romanu
Sin rdečega Korzarja
Luisa Ferida, Vittorio Sanni, Memo Benassi

Habanera, Nin: Granadina, Chopin: Noturno (poslednje delo), Diniu: Hora staccato. Na koncert tako znamenitega umetnika, kakor je čelist Anton Janigro opazjamo in vabimo. Koncert se bo vršil v veliki filharmonični dvorani v ponedeljek, dne 8. t. m. ob pol 7. uri zvečer. Predprodaja vstopnic v Knjižarni Glasbene Matice.

— Najdena damska zapetnica. V Drami se je našla damska zapetnica. Dobi se pri oderskem mojstru Lebnu v Drami.

Iz pokrajine Gorizia

— Ljudsko gibanje. Dne 28. januarja je bilo v Goriziji 6 rojstev in 4 smrti primeri.

— V Verdijevega gledališču v Goriziji je žela lep uspeh ordska umetnost Marije Melato v novi Forradovi tridejanki »Lepa mama«. Sodelovali so poleg nje še Bzzarri, Valpreda, Lago, Cel, Micheluzzi in De Bouis.

— Do smrti povoženi kolesar. V Lucinacu pri Goriziji je povozil po nesrečnem naključju neki avtokar 39letnega kolesarja Girolama Cerlicha, ki je obležal z razbito lobanjo. Kmalu zatem je izidnil za posledicami dobljenih smrtnih poškodb.

— Človekoljubna delavnost gorizijske bolniške blaginje. Od 1. januarja do 31. decembra 1942 je izplačala gorizijska bolniška blaginja svojim zavarovancem skupno 1.312.762,20 lir. Povprečno število zavarovanih moških je bilo v preteklem letu 10.757, ženskih pa 4314, skupno 15.071. Povprečje bolnih izkazuje 3,20% zavarovancev. V decembru 1942 je bilo izplačanih bolniških podpor v znesku 124.413,35 lir, porodnih podpor 4080 lir, za pomoč v smrtih primerih 2640 lir, izrednih podpor 2150,50 lir, skupno 133.258,85 lir.

— Nezgode. 53letni Ignacij Borsia si je pri nesrečnem padcu po stopnicah razbil lobanjo. Njegovo zdravstveno stanje je zelo resno. 76letni Josip Simic iz Gorizije je prišel pol voz in obležal na tleh s poškodbami. Desnico si je poškodovala pri padcu 26letna Milka Vidic iz Aidussine. Na desnem kolenu se je pobil pri delu 33letni Guido Badin iz ulice Oberdan 9 v Goriziji. Gospodinja Adeli Visintin iz Cornensa so ukradli več živilskih ter oblačilnih nakaznic. Desno nogo si je ranil pri izstopanju iz avtobusa v Opachiaselli 39letni šofer Alojzij Brajnik iz Comena. Ponesrečenci se zdravijo v gorizijski bolnišnici Brigata Pavia.

— V Verdijevega gledališču v Goriziji je žela velik uspeh skupina »Italijanske žene«, ki je izvajala revijske slike »Vask dan zaljubljenic«. Sodelovali so Fausta Bentini, Silvana Mald, Viktor Bittone, Albert Caporali in Alojzij Ventura.

— Tudi nemška kolonija v Goriziji je slovesno proslavila 10letnico narodno socialistične oblasti. Proslava je bila v prostorih narodno socialistične krajevine skupine. Spregovoril je vodja gorizijske narodno soc. skupine Franc Berger Slovesnost je bila zaključena s petjem nac. socialističnih pesmi.

— Nezgodi. 14letna Vinc Lucijana iz ulice Mazzone 12 se je med giro potolkla po obeh kolenih. Desnico si je zlomil pri padcu z voza 48letni Jože Pavlin iz Loe. Oba ponesrečena se zdravita v gorizijski bolnišnici.

— Odobrilec mestnega proračuna 1943. Pod županovim vodstvom se je sestel te dni gorizijski mestni svet, ki je odobril mestni proračun za 1943. Vzel je na znanje tudi proračun mestnih podjetij za 1943. Končno je odobril mestni svet tudi dogovor med državo in gorizijsko mestno občino, ki se nanaša na prepuštevje gorizijskega gradu v uporabo.

— Nova delavska kuhinja. Pri industrijskem obratu Atilija Montiglia v Marianu del Friuli je bila otvorenja te dni delavska kuhinja, kjer bo imelo delavstvo tečno, ceneno kosilo.

— Seriraj v »Slov. Narodu«

ALI RES SE NE VESTE.

da vam oglas v »Slovenskem Narodu« odzvam vse vaše skrbni? Če iščete službo ali stanovanje, če želite karkoli kupiti, se obrnite na oglasni oddelček »Slovenskega naroda« ki vam bo sosenim oglasom izpolnil željo

Inserirajte v »Slov. Narodu«

FRIGORIFERI ELETTRICIAUTOMATICI Gruppi compressori »FERRET-TI« Anonima ELTA, TORINO. Applicazioni complete per banchi bar, gelaterie, celle, armadi per macellerie, pollerie, salumerie. Attrezzature brevettate per motopescherecci. - Officina Genova per riparazioni, revisioni.

ALGOR - BOREAL frigoriferi taglia. Ultimi modelli, funzionamento perfetto. Capacità 160—200 litri. Motore 1/5 HP. Dimostrazioni, prospetti. VIA SAN LUCA, N. 2 — GENOVA — TELEF. 24619

Iz pokrajine Trieste

— Lep uspeh Marsijeve razstave. V triestinski galeriji je bila zaključena umetnostna razstava slikarja Romeja Marsija. Za njegovo razstavo je bilo živo zanimanje in tudi več njegovih slik je bilo prodanih.

— Študijska ustanova v prid novinarstvom. Medpokrajinski novinarski sindikat v Triestu opozarja na razpis dveh študijskih ustanov Ludvka Men'uccia po 500 lir v prid vseučiliščnikom, ki so sinovi novinarjev.

— Predavanje o Dominiku Rossettiju. Pod okriljem škofijske zveze mož Katoliške akcije v Triestu je predaval prof. Ruter o Dominiku Rossettiju. Predavanju je prisostvovalo številno občinstvo.

— Wagnerjeva »Valkira«. V petek 5. februarja predava Julij Chersovani v veliki avli Dantejevega liceja v Triestu o Wagnerjevi operi »Valkira«, ki bo uprizorjena v Verdijevega gledališču. Ponazoritev glasbe na klavirju je poverjena prof. Korini Donda-Chersovanijevi.

— Poročili so se v Triestu tehnični uradnik Gustav Graziani in gospodinja Marja Stojkovic, djak Gino Caputo in zasedbnica Kornelija Vidmar.

— Pristaniški vojak rešil starčka iz morja. Pristaniški vojak Ugo Gbo je čul z morja klice na pomoč. Pehitel je v dotično smer in opazil, kako se neki moški potaplja. Na morje je legel mrak in Ugo Gbo se je kar oblečen pogнал v morje in zaplaval proti neznanemu moškemu, ki se je potapljaj. Presrečilo se mu je, da je potapljačovega se neznanca rešil na kopno. Gre za 56letnega Petra Angelinija, ki so ga nekateri mornarji spremljali domov. Izpovedal je, da se je v mraku vračal domov in da je zaradi megle izgubil pravo smer. Padel je v morje, kjer bi bil nedvomno utonil, ako bi ne bil Gobo slišal njegovih klicev na pomoč.

— Novinar Schiavelli predava. V soboto 6. februarja predava v veliki avli Dantejevega liceja novinar poročnik Josip Schiavelli, vojni prostovoljec, o raznih vojnih doživljajih.

— Ponesrečenci. 69letna gospodinja Marija Lizen iz ulice Giulia 178 v Triestu je padla na stopnicah in si zlomila desno nogo. V ulici Garducci je povozil avto 17letnega Karla Flega iz ulice Giustinelli št. 1. Ima poškodbe po vsem telesu. Oba ponesrečena sta bila prepeljana v triestinsko bolnišnico.

Iz Srbije

— Predavanje o nadomestnih pogonskih sredstvih. V veliki dvorani Kolarčeve univerze v Beogradu predaval danes popoldne tehnično-upravni svetnik centrale za generatorje v Berlinu prof. dr. Ing. Födisch o nadomestnih pogonskih sredstvih v vojnem času. Njegovo predavanje bo obravnavalo ureditev gorilnih motorjev na domače pogonske snovi.

— Predavanje o kmetijstvu na jugovzhodu Evrope. Na povabilo Nemškega kmetijskega zavoda v Beogradu je predaval v sredo v mali dvorani Kolarčeve univerze v Beogradu ravnatelj vzhodnoevropskega instituta v Vratislavi dr. Seraphin o kmetijstvu na jugovzhodu Evrope in njega pomenu.

Kot četrti »DOBRA KNJIGA« je pravkar izšel napeti Fraccaroljev življenjski roman

NESTANOVITNO SRCE

D K

Broširana knjiga velja 10.— lir, v platno vezana pa 25.— lir.

USPEH

— Kam je odšla naša žena letos na počitnice? Pravili ste mi, da je bila v planinah.

— Da, hotela je sicer na morje, pa sem ji to odločno preprečeval.

— V katerem kraju je pa bila?

— V Porto Rose.

— Saj to je vendar na morju! Vi pa pravite, da ste ji prepovedali oditi na morje.

— Da, rekel sem ji, da mora v planine, v Porto Rose je pa odšla brez mojega dovoljenja.

ZAPRAVLJIVA ŽENA

— Mislim, da na vsem svetu ni tako zapravljive žene kakor je moja. Neprestano zahteva od mene denar.

— Kaj počenja z njim?

— Nič! Še nikoli ji ga nisem dal.

SGARAVATTI SEMENTI S. A. PADOVA

Sementi di Ortaggi — Foraggi. ecc. Sementa za zelenjavo — krmila itd. Chiedere offerte - Zahtevajte ponudbe

Elektroni Automatoni Hladilniki Zdržba za izdelovanje kompresorjev »FERRETTI« ELTA d. d., TORINO

Kompletne naprave za točilne mize, bare, sladoleadne, vinske kleti; hladilne omare za mesarije, trgovine s perutnino in delikatesne trgovine. Patentirane naprave za ribiške motorne čolne. — Delavnice za popravila in pregled v Genovi.

ALGOR - BOREAL družinski hladilniki. Najnovejši modeli, popolno delovanje, zmogljivost 160—200 l. Motor 1/5 KS. Razkazovanja, prospekti!

VIA SAN LUCA, N. 2 — GENOVA — TELEF. 24619

ALGOR - BOREAL frigoriferi taglia. Ultimi modelli, funzionamento perfetto. Capacità 160—200 litri. Motore 1/5 HP. Dimostrazioni, prospetti.

VIA SAN LUCA, N. 2 — GENOVA — TELEF. 24619

Malo jezikovne paše

Učenjaške razprave se včasih začenejo tako: »Na razpolago smo imeli naslednje vire...« Tako je se spomnili na stavek: »Vir haben verfügen...« Tu se pa ne bomo sklicevali na znanstvena dela (»ne bomo razpolagali z njimi«); izobraženec bi dejal: »Ne razpolagam z znanstvenim aparatom.« Toda odklonili bomo tudi takšen »znanstveni« jezik. Niti glagola »razpolagati« in izvedenik iz njega nam ni treba sprejeti v besedišče, čeprav se uveljavijo tudi v »navadnem« besednem zakladu našega izobraženstva. Celu v leposlovju — ki je pa v resnici drogloslovje — naltimo včasih na podobne izrodke, ki jih je lahko spaval na svet le človek slabega okusa. Nekateri hočejo povedati z zmašenimi besedami, kar je bilo povedano v tujem jeziku in kar preprosti človek izrazi tako preprosto in jasno.

Izobraženec bi pa zopet dejal: »Preprosti sloji ne razpolagajo z zadostnim besednim bogastvom.« — Takšnih stavkov ne moreš tako lahko razumeti, če misliš slovensko in uporabljaš slovenske besede v govoru in pisanju. »Preprosti sloji ne razpolagajo...« bi se glasilo vsaj približno slovensko: besedni zaklad preprostih ljudi je preren ali ne ustreza. — Vendar s tem ni rečeno, da ustreza besedni zaklad ljudi, ki bi ne znali napisati marsikakega stavka, če bi ne uporabljali (»na razpolago«) besed »razpolagati« in »na razpolago«. Naštemo nekaj primerov, da jih bodo lahko uporabljali (»z njimi razpolagali«) ter se na njih zgledovali mojstri zaslane slovenščine.

Danes sem vam na razpolago (slovensko: na uslugo ali: danes utegnem; danes se

lahko sestaneva; danes se oglasite). — Razpolagali so z vsemi sredstvi (slov: imeli so vsega dovolj; uporabljali so lahke vse pripomočke). — S sredstvi, ki smo jih imeli na razpolago (slov: s sredstvi, pripomočki, ki smo jih imeli). Premalo kapitala imam na razpolago (nimam dovolj glavnice). — Sovražnik je razpolagal z nadmočnimi silami (sovrážnik je uporabljal številnejše čete — edince — kakor mi). — Z vsem, kar (s čimer) razpolagam, sem vam na razpolago (rad vam pomagam z vsem, kar imama). — Razpoložljiva sredstva niso zadoščala (v ta namen ni bilo dovolj sredstev). — Stanovalec ima na razpolago kopalnico (stanovalec lahko uporablja kopalnico). — Na razpolago je še nekaj sedežev (nekaj sedežev je še naprodaj, ne prodanih). — Razpolagam z velikim pestvom (imam ali uporabljam). — Razpolaga z obširnim z

Pred 100 leti dozidana kupola ljubljanske stolnice

Stolnica ni bila končana povsem hkrati — V začetku je imela začasno kupolo

Ljubljana, 5. februarja
Ljubljanska stolnica spada med lepe spomenike stavbne umetnosti iz začetka 18. stoletja. Zgodovina zidanja je zanimiva in je prav, da opozorimo na njo, zdaj, ko je minilo dobrih 100 let, odkar je bila dozidana kupola stolnice ter je bilo s tem delom končano zidanje, ki je bilo začeto leta 1701. Zgodovino ljubljanske stolnice, o njeni zgodovini predhodno omenjajo razni viri. Tu uporabljamo podatke iz razprave Viktorja Steske (Kronika VI., št. 3).

Priloge za zidanje nove stolnice

Stara cerkev ni bila dovolj primerna za stolnico. Bila je že zelo stara in ni je kazalo popravljati, ker je bila za stolnico tudi premajhna. Razumimo tedanje ljubljane, ko se udeleževanju v steni družbi, v Akademiji operosovani, so stihali tudi, da bi Ljubljana dobila lepo stolnico, saj jim je bila pri srcu tudi umetnost, ne le znanost. V ta namen je bil 2. decembra leta 1699 v Ljubljani sklican sestanek pri stolnem predstojniku dr. Janu Prešernu. Sestali so se: stolni dekan in generalni vikar dr. A. Dominar (Dominar von Thalberg), kanonik Janez Pichl in Fr. Bogo, baron Polhograjski in kanonik župnik M. L. Rasp. Sestanek je bil pomemben, ker so na njem sklenili, naj bi ali staro cerkev podreli in sezidali drugo. Predlog so sporočili stolnemu kaplanu in škofu Z. grofu Hebersteinu. Oba sta ga z veseljem sprejela. — Od sklepa do uresničenja pa seveda ni bilo tako lahko pot. Prvič je bilo treba preskrbeti načrte. Zato so pa morali najti dobrega arhitekta. Odločili so se za arhitekta Karla Martinuzzija (Martinucci?). Umetnik je bil še mlad, le 27 let star. Izdelal je načrte, odnosno osnutke, za popravilo ter temeljito preizkušeno stare cerkve. — Niso mu mnogo zaupali, predvsem zaradi njegove mladosti, pa tudi zaradi tega, ker se je del lovskega graditelja, ki ga je dal knez Turjaški preizkusiti po njegovem načrtu — podrl. Zato se niso odločili za prvi načrt, zlasti še, ker jim ni bil posebno všeč. — Povebilo so v Ljubljani Fr. Florenciana, kapucina iz Milana, ki se je pečal s stavbarsko umetnostjo. Prispel je 12. aprila leta 1701 in napravil dva načrta za cerkev s kupolo. Dolničar, ki je vodil vse te priprave, pa menda ni bil povsem zadovoljen tudi s tem načrtom, kajti naročil je tudi ljubljanskemu deželnemu stavbarju Fr. Ferratu, naj izdelal načrt. To pa ni bil zanj prvi načrt. Kot arhitekt se je skušal izkazati tudi Mihael Zamrli, domačin, ki ni bil teoretično strokovno usposobljen, a je bil dober praktik ter ga je Dolničar zelo cenil. Zato je tudi on izdelal načrt.

Končno pravi načrt

Vendar z vsemi temi načrti, osnutki ter zamislimi niso bili povsem zadovoljni. Ko se je potem za zidanje stolnice zavzel Hebersteinov naslednik škof Ferdinand Künberg, ki je tedaj bival v Rimu, je pridobil za izdelavo načrta slovečega arhitekta, jezuita Fr. And. Pozzo. Arhitekt se je lotil dela ter izdelal načrt, ki je bil menda vsem všeč, kajti, čim so ga prejeli iz Rima, so se lotili dela. — Staro cerkev so začeli porušiti 20. maja leta 1701. Delo sta prevzela deželni stavbar Fr. Ferrato in domačin M. Zamrli. Istega leta je Ferrato delo pustil in Dolničar je oddal Benčanu Fr. Bombasiju, ki je bil ljubljanski meščan in kamnosek.

Stolnica sezidana l. 1704

Delo je precej dobro napredovalo in v prvem letu je bila cerkev sezidana do polovične višine. Delo je vodil polir Gregor Maček, ki se je pozneje izkazal pri zidanju številnih stavb. Cerkev je bila sezidana 21. marca leta 1704. Ostalo je pa najtežje delo, kupola. Tega dela niso mogli poveriti komurkoli, a menda so odločili tudi stroški, zato so sklenili, da zidanje kupole odlože na boljše čase. Napis nam pove, po katerem načrtu in kdaj je bila stolnica sezidana: »Ko je načrt napravil Andrej Pozzo, vodil delo Benčan Fr. Bombasi in nadziral zidarski mojster Mihael Zamrli, je bilo končano leta 1705.« — Ker se v začetku niso odločili za zidanje visoke kupole, ki bi zahtevala 20.000 gld. stroškov, je bila narejena začasna nizka, lesena kupola, ki je bila z železnimi vezmi pritrjena na strešni oder. Ometali so jo ter poslikali, da je bila navidez podobna pravi kupoli. Freske je naslikal znameniti slikar Julij Quaglio, in sicer zelo hitro, v šestih tednih. Delo je bilo končano 24. septembra l. 1703.

Vendar so cerkev posvetili šele 8. maja l. 1707.

Nazidanje kupole so pozabili...

Ko je umrl stolni dekan Dolničar, ki si je zelo želel tudi, da bi stolnica dobila pravo kupolo, so pozabili na izpolnitev cerkve. Začasna kupola je pa menda tudi dobro nadomestovala pravo, tako da niso čutili potrebe po nadaljnjem delu. Končno so se pa v prejšnjem stoletju vendar spomnili, da bi morala stolnica po prvotnem načrtu dobiti tudi visoko kupolo, in l. 1836 so začeli zbirati prispevke za njo. Toda leto je bilo oddano šele 19. aprila l. 1841., in sicer dobremu polirju Mateju Medvedu, ki je bil posekal marsikateri stavebnik. Preden so se lotili imenitnega dela, je bila slovenska maša z litanijami in blagoslovom. Udeležili so se je vsi delavci s polirjem na čelu. Potem so začeli postavljati oder, kar je bilo tudi samo na sebi precej kočljivo delo. Da so se lela lotili dobri delavci, se je kmalu izkazalo, kajti delo je bilo končano že v osmih tednih. Takoj potem se je lotil dela tesarski mojster Jurij Pakj, ki je začel postavljati strešni oder in končno je postavil šest čevljev visok pozlačeni križ na vrhu kupole.

Kupolo poslikal Matej Langus

Kupolo je pa bilo treba tudi poslikati. Zelo so, naj bi se slikar ravnal po starih freskah na začasnih kupoli, po delu slikarja Quaglija. Slikanje so poverili znanemu slikarju Mateju Langusu. Langus je posnel osnutek po slikah na stari kupoli, preden so jo porušili. Pri slikanju se pa vendar ni povsem točno ravnal po starih slikah. Delo je trajalo precej dolgo. Slikati je začel 9. junija l. 1843. (torej pred 100 leti) in delo končal 26. avgusta l. 1844. O krtitje slik je bil velik dogodek, zvezan s posebnim sijajem, saj sta se ga udeležila tudi cesar in cesarica. Po odkritju so nekatere dele še pozlatili. Vse delo je bilo končano 18. septembra l. 1844.

Matej Medved izvrsten delavec

Matej Medved, ki je zidal kupolo je bil res doma v svoji stroki. Še dandanes je treba občudovati njegovo strokovno znanje, ki si ga ni pridobil s šolanjem, temveč s samim delom in prirojenjo nadarjenostjo. Delal je po »statičnem« čutu prav tako za-

nesljivo kakor dandanes delajo po statičnih računih ter formulah. M. Medved se je rodil 19. septembra v Cerkljah. Umrl je 20. julija l. 1856. Spomniti se ga moramo tudi zaradi tega, ker je zidal številne cerkve in mnoge je popravil ter rešil, da niso propale. Med številnimi cerkvami, ki jih je sezidal in popravil, naj omenimo, da je zidal vrhniško župno cerkev. Sezidal je tudi cerkev v Novi Štifti pri Gornjem gradu. Dozidal je cerkev v Šmartnem pod Šmarno goro; to delo so mu poverili, ko se je stavba prejšnjemu mojstru podrla. Medved je pa bil uradno šušmar, saj ni bil niti mojster, zato tuli deželno stavbno ravateljstvo ni hotelo vedeti zanj. Zato ni bilo tako preprosto poveriti Medvedu tako pomembnega dela, kakršno je bilo zidanje kupole stolnice. Stolni župnik se je mnogo trudil, da je s pomočjo ter ugledom škofa Wolfa dosegel dovoljenje pri stavbnem ravateljstvu. Niso verjeli, da bo neuki polir sezidal kupolo. V levi zakristiji stolnice je zanimiv napis, ki govori o zgodovini zidanja: »Preč. g. Karl Zorn, r. l. 1780...«, so po Ljubljani in pri duhovnih na deželi nabirali darov (10.000 gld.) ter skozi pet let pri obilnih oporokah srčno trudili in skrbeli, da za Bogom gre le njim hvala, da ima, mo namestu lesenega stropa lepo zidano kupolo... Stavbena gospodinja v Ljubljani in na Dunaju se je zidanju upirala, rekoč, da so obliki in stebri prešibki. Zorn pokliče iz Cerklj pri Kranju kmečkega zidarkega mojstra Matevca Medveca. Pri komisijski v cerkvi so bili Ant. Al. ljubljanski župan Hradecky in politična pa stavbena gospodinja. Medved prime vse in reče: »Upam si izpeljati kuplo; teh res prešibkih oblikov jaz ne potrebujem; čez te bom zidal in dobro v stebre upel nove močnejše in šele na nje zidal kuplo, katero pa bodo stebri tako malo čutili kakor jaz svoj klobok.« — Medved je delo začel 19. aprila 1841; 19. junija postavijo križ na kupolo; 17. oktobra vesela in slovesna zahvala. Cerkev zidana 1701—1707 in posvečena 8. maja 1707, z belim in črnim tlakom, marmorom in zlatom (300.000 platnic), križevim potom polepšana 1859—1860. — Postavljen iz hvalečnosti in spoštovanja Jož. Supan, leta 1846. stolni kaplan, 1855 korar in faimošter, 1860 prost.

Da je bil Medved res pravi mojster, se je izkazalo med potresom, ko je cerkveni obok počil po vsej dolžini, na kupoli se pa ni pokazala najmanjša razpoka.

Pogovori s čitatelji

Tobakar se zagovarja

»Gospa! Zakaj ne poveste odkrito, kje Vas čevlji žuli? Znašate se, nad tobakom in grozno blatno moža, kar res ni lepo. Mar mislite, da moramo v zakonu samo bonbončke lizati? Ne! Včasih tudi poper... Človek mora biti pripravljen na vse, kar lahko povemo zakonci, ki prenašamo zakonske križe že nad 40 let. Nekaj pa lahko pove tudi kadilec, ki kadil nad 50 let kakor jaz. — Res, »kuženj« maro čez glavo. Vaša pritožba nad tobakarji — vni, kakor če bi go napisali mladih ter neizkušeni, ki še ne vedo, za brez trpljenja ni življenja. Marsikdo bi Vas moral zavlati za srečno zakonsko življenje, če Vaš mož nima druge napake, kakor da je tobakar. Kaj bi bilo, če bi imeli moža iz vrst pijancev, pretepečev, zapravljivcev, lenuhov, razuzdancev, surovežev ali alimentarjev? To Vam pa rečem, da bi se raje ločil, če bi se moja žena pritoževala javno tako nad menoj kakor Vi nad svojim možem, kajti mnogo ljubša mi je cigareta kakor takšna žena.

Ne vem, ali tobak res škoduje zdravju, kajti kadim že 60 let in bom kadil do smrti, a umreti se ne nameravam tako kmalu. Da je škoda denarja, ki sem ga zakadil? Ali verjamete, da je bil dobro naložen? Tako sem vsaj kaj imel od njega, nudil sem pa tudi zaslužek neštetim, ki žive od pridelovanja, predelovanja in prodaje tobaka.

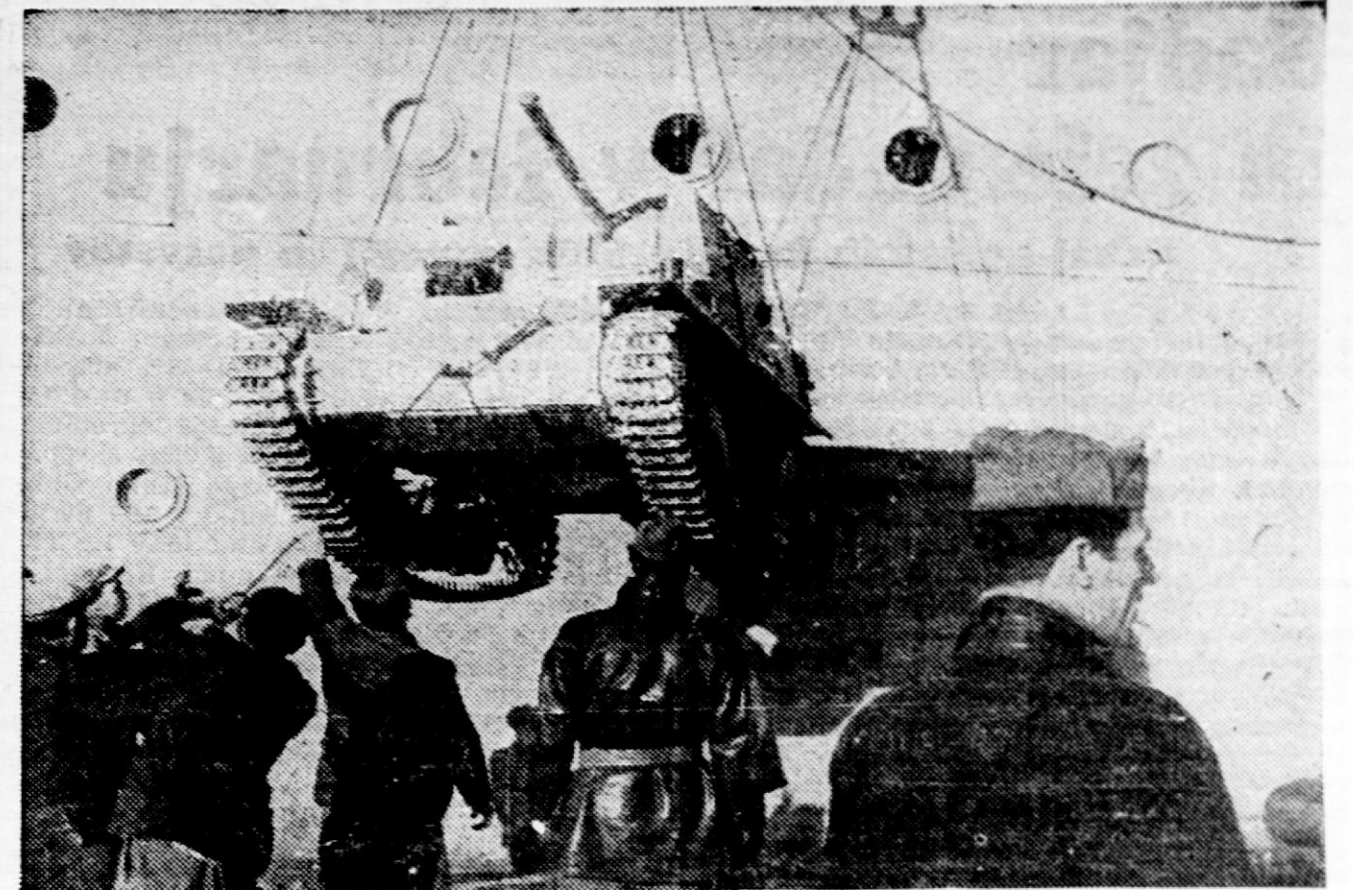
Le pritožujete se, saj nihče ni popoln! Ni zločec, da bi ne našli kakšne napake tudi na svojem možu. Menda bi se ne zmogli preveč, da najbrž tudi Vi niste brez napake; mislim, da je napaka že to, da se pritožujete nad možem zaradi kajenja. Dragi gospa, ali mislite, da je katere žena v zakonu res vedno zadovoljna? Ljubezen res zelo hitro mine; kakor cigarete, ki jo prižgeš, se izkaži v zrak, pepel pa le na

tla, nazadnje pa zavržeš še, kar je ostalo, ogorek, pa ga pohodiš... Človek bi mislil, da bo vladala sreča vsaj v zakonu, kjer ni zve dvorijo svojim ženam kakor pri nas in so ubogljivi ter ponižni, vedno vlnudni in spoštljivi kakor srednjeveški paži, vendar žene niso zadovoljne. Vsaj brez prepričanja ne gre.

Res mora biti tudi kadilec previden ter previden. Kdaj in kje smo kaditi? upoštevati mora tudi nekadilce. Tudi kar nas je kadilcev, pričakujemo, da nas bodo tudi upoštevati drugi, ne pa da vam bodo napovedovali boj, kakor Vi, spoštovana gospa. Poj tobakarstvu, da bi Vaš mož ne mogel kaditi? To je sebičnost. Privoščite vendar možu to nedolžno veselje, saj veste, da je na svetu vse minljivo! Kadilci vemo, da cigareta najbolje potolaži človeka v žalosti, skrbih in nejevolji. Če bi bil lačen kruha in tobaka, bi posegel prej po tobaku. Vsega se človek prej ali slej naveliča v življenju, najlepši in najslajši stvari, tobak pa mu je potreben, ko je minil ves čas ljubezni in družinskih radosti.

Tako je torej, spoštovana gospa. Spomnite se pa še v svoji sebičnosti tistih ubogih invalidov, trafikantov vseh drugih, ki jim nudi tobak zaslužek! Le privoščite možu malo tobaka in želite mu, da bi kadil tako dolgo kakor jaz — 60 let. Morda boste kdaj še sprevideli, da so takšne tožbe nad tobakarstvom brez pomena — čim prej, tem bolje.

Tako jih je torej tobakar nadrobil ženi, ki je tožila nad možem razvado, češ, mož z divje strastno kajno uničuje srečo in zdravje družine: otrok v nežni starosti kašlja, ker se duši v tobačnem dimu, a tudi kadilec sam je bolehen, vse pa ima vonj in okus po tobaku — od obleke do jedi, a tudi zakonsko življenje samo je prepojeno s tobačnim oljem. Opozorili smo gospo pre-

V nekem pristanišču na Korziki: Iztovarjanje italijanskih tankov

vidno, kako tvegano je spuščati se v boj s tobakarstvom. Kdo more kaj opraviti proti milijonski vojski kadilcev? Toda to ni le boj proti kadilec samim, temveč proti mnogo močnejšemu nasprotniku, proti kadilski strasti. Če se že kadilec sam ne more upreti svoji strasti ter osvoboditi, da bi ne bil suženj svoje razvade, če ne najde v nji le viska užitkov, temveč celo smoter življenja (naš kadilec pravi, da je človek kmalu vsega sit v življenju ter da se lahko tolaži le s tobakom), kaj bi mogel storiti nekadilec? Kadilci ne bodo nikdar v zadregi, kako naj zagovarjajo svojo strast. Slišali smo tudi že mnogo boljših zagovorov kajenja in proslavljanj tobaka. Toda besedni boj za tobakarstvo ali proti njemu je končno res brez pomena. Če so proti tobakarstvu brez moči celo zdravniki, ki dan za dnem odsvetujejo neštetim kadilcem, naj opuste kajenje, kako bi mogel po tem takim kadilec spreobračati kdo drug s samo besedo? Vemo, da so mnoge žene v zakonu vsemogočnejše ter dosežejo več kakor pravi čudodelniki; ko pa odpove mož žene, res ne more kadilec spreobrniti nihče drug.

Zanimivo je, da si kadilci vzajemno očitajo sebičnost. Zena očita sebičnost možu, češ, mož se odpovedati tobaku niti v korist zdravja svojih otrok in — zdravja gospodinske blaginje. Mož pa teži s tragično resnostjo, češ, niti plesnive cigarete mi ne privoščim, kar mi je še edino ostalo; saj vendar nimam nobenih drugih posebnih potreb in zahtev! Vsemu se odpovedujem, a boli te, če najdem še kje tolažbo in pomirjenje! — Tako je, odkar se je kajenje razpaslo med nami; kadilci ponavljajo vedno svoje razloge, nekadilci pa tudi ne molče. Razpravljanje se pa izgublja nekeje v oblikih tobačnega dima in sredi njih kašlja resnica, pa ne more priti do besede, ker ima tudi sama polna usta dima. Vsi požiramo tobačni dim, nekadilci včasini celo bolj kakor kadilci. Tretjega ni; kajti, ali si kadilec ali nekadilec. Koga kaj torej pokličemo kot razsodnika?

Budimpeštanski tramvaj

Odbor za prometna vprašanja budimpeštanske mestne občine proučuje preobremenjenost električne cestne železnice. V zadnjih letih se je število prevoznih kilometrov in potnikov v tramvajemskem prometu zvišalo za dve petini na 103.025 milijonov km in na 465.25 milijonov potnikov. Povprečno število tramvajev v vsakodnevnem prometu se je zvišalo od 1359 na 1604. Število tramvajskih uslužbencev od 5700 na 10.023.

Obnova lesne industrije na vzhodu

Nemške okupacijske oblasti hitro obnavljajo lesno industrijo v zasedenih vzhodnih pokrajinah. Nad 150 žag zopet v polni meri obratuje. Obnavljanje je bilo pa delo tudi v drugih podjetjih lesne industrije, ki dela v prvi vrsti za potrebe vojske.

Razstava madžarskega strokovnega tiska

V Budimpešti je bila oni dan otvorjena prva razstava strokovnega tiska. Otvoril jo je minister za zaščito narodne propagande Antal. Označil jo je pot revije duhovnih moči, ki jih je imel na razpolago madžarski tisk. Madžarski narod bide zdaj težak boj. Po večnem zakonu je treba pričakovati v njem tudi udarce, ki pa ne bodo mogli zlo-

miti naroda, če bo zastavil za svojo pravično stvar vse svoje moči. Razstava prikazuje razvoj madžarskega strokovnega tiska. Izmed 1141 strokovnih listov in revij jih izhaja 628 v Budimpešti, 443 pa drugod. Papiirja se porabi za nje letno 520 vagonov, 1087 strokovnih listov in revij izhaja v madžarsčini, 54 pa v drugih jezikih. Najstarejša madžarska strokovna revija izhaja že 86 let. Svečani otvoritvi so prisostvovali zastopniki Zveze nemškega strokovnega tiska Ham-sen, Bischoff in Schabel.

1000 otrok je imel

Največ potomcev je imel nedvomno sultan Mulej Ismail, ki je vladal v Maroku od 1672 do 1727. Imel je namreč 1.000 otrok. Toliko jih je bilo mogoče dokazati. Imel jih je pa najbrže še več. Vsakih 17 dni se mu je baje rodil en otrok, seveda je imel tudi primerno število žen odnosno ljubice.

Za umor — poroka

Morilec kaznujejo skoraj v vseh državah s smrtjo, samo nekatera afriška zamorska plemena imajo za umor kaj čudne kazni. Morilec prisilijo nadomestiti uničeno človeško življenje. Poročiti se mora z vdovo ali sestro svoje žrtve in živeti tako dolgo z njo, da bi otroka.

Nemška filmska industrija

Nemška filmska industrija uspešno premaguje vse težkote in ovire. Lani je izdelala 54 novih filmov. Od 1. junija do srede decembra 1942 je deloma izdelanih deloma pa še v delu 75 novih filmov od 108, ki naj bi jih izdelala do 30. maja 1943. Tudi priprave za prihodnje leto so že precej napredovale, dočim je bilo lani 1. junija pripravljenih samo okrog 36 odobrenih filmskih libretov, jih je bilo do sredine decembra že nad 130. Posebno dobro so se obnesla manjša filmska podjetja.

V zrcalu anekdot

Heinrich Heine

Heinrich Heine je prineel prijatelji svoje pesniške prevence s prošnjo, naj jih prečita in izreče o njih svojo sodbo. Ko sta se čez nekaj dni srečala, je dejal Heine prijatelju:

— Tvoje pesmi so me silno izmučile. Čim sem jih jel čitati, sem takoj zaspal. Ko sem pa zaspal, so mi stali ti stihji neprestano pred očmi in me mučili. Iki mora tako, da sem se moral od groze takoj zopet prebuditi.

Tristan Bernard

Tristan Bernard je doživel z enim svojih gledaliških del popoln neuspeh. Vendar se je pa našel njegov prijatelj, ki ga je prosil, naj mu za drugo in zadnjo predstavo preskrbi brezplačno vstopnico.

— Dobro, preskrbim ti jo, toda samo pod pogojem, da vzameš s seboj samokres, ker ne morem prevzeti zate odgovornosti, če bi te napadli razbojniki. Veš, v taki puščobi, kjer daleč naokrog ni žive duše, kakor bo gotovo vladala na tej predstavi, v gledališču, človek nikoli ne more biti varen.

Bernard Shaw

Neka dama je v Shawovi navzočnosti navdušeno pripovedovala o spiritizmu. Posebno navdušena je bila za seanso, na kateri se je mižica premaknila z mesta.

— Kako bi se ne premaknila, — je pripomnil Shaw smeje. — saj vemo, da panjetnejši vedno popusti.

Abrahamova polja

J. O. CURWOOD:

58

ROMAN

Drugi dan je dal Montcalm postaviti na prizorišču svoje zmage križ. Jeems je bil tisti, ki ga je držal pokonci, dokler ni bila prst na okrog utepšana in križ utrjen. Slišal je Montcalma, kako je molil; slišal ga je tudi, ko je govoril četam, rekoč, da je Nova Francija rešena, čeprav je Louisbourg tako tragično padel sovražnikom v roke. Vendar pa se je general še nadalje umikal; in ko je prišla jesen, je bilo videti, kakor da ga je Bog zapustil. Na reki sv. Lovrenca je mrgolelo angleških ladij. Letina je bila pičila in drugim težavam položaja se je pridrujeval glad. Montcalm je jedel konjsko meso. Ves čas je bil vedre volje, in zaupanje v Boga ga ni nikoli minilo.

Spomladi in poleti leta 1759. je Jeems gledal Angleže, kako so predli svojo pajčevino okrog Québeca, poslednje francoske trdnjave v Ameriki. Čez štiri mesece, na dan 13. septembra, ki je bil tako bogat z dogodki, se je Montcalm ustavil na »Abrahamovih poljih«.

In tega znamenitega dne, ko so se rdeče vrste angleških vojakov že pomikale na ravnino, kamor

je nekdanj Abraham Martin, po katerem je bila dobila ime, gonil svojo živino na pašo, je Montcalm nekaj minut pred bitko rekel svojim vojakom, posvečenim smrti: »Zanesite se, danes gleda Bog na Abrahamova polja!«

In Jeems, ki je slišal te besede, je izpreletel čuden ponos ob misli, da je bila Tonijeta potomka moža, po katerem se imenuje ta zemlja, ki jo bo zdaj napojila kri.

XXI

Jeems je bil v tej bitki nevarno ranjen in je v nezvesti obležal na bojišču. Ko se je mrak, ki mu je bil na Abrahamovih poljih ogrnil duha, razpršil, je ležal v Québecski glavni bolnišnici, in usmiljenke so mu stregle. Zdelo se mu je, da je prešlo od trenutka, ko je bil padel pod angleškimi streli, komaj nekaj minut; v resnici pa je bilo že sredi oktobra. Montcalm je bil mrtev. Québec kun razvalin. Anglija gospodarica Novega sveta. Od tistega dne do konca novembra, to je, do časa, ko je bil spet dovolj krepak, da se je mogel okoristiti z omejeno prostostjo, ki so jo Angleži dovoljevali ranjenim francoskim vojakom, se ni ganil iz bolnišnice. Potem, ko je spet lahko šel v mesto in se pridružil množici vajakov na ulicah in razoroženemu prebivalstvu, je bil za čudo malo podoben nekdanjemu Jeemu. Okreval je bil od smrtnih ran; šele zdaj se je zavedal, da ga je mogel samo čudež rešiti smrti. Ena svinčenka mu je bila predrila ramo, tri so ga bile zadele v druge dele telesa. Izprehajal se je zmerom sam. Srečal je več tovarišev, toda nihče izmed njih ga ni spoznal, pa tudi

njega ni mikalo, da bi se dal spoznati. Strašno stujen je bil in hodil je z usločeni rameni, tako da je bolj nalikoval človeku, ki se bliža smrti, kakor okrevancu, ki ji je nedavno ušel.

Sovražniki so ravnali z njim in z vsemi drugimi po tovariško. Opazil je, da ga mnogi ogledujejo s sočutjem, ki je njegovemu, že tako težkemu bremenu dodajalo še težo sramote; in ko je časih skušal vzravnatii ramena, da bi se ne držal tako skliučeno, je večkrat naneslo, da so se iztegnile prijazne roke in ga podprle. Toda zdravje se mu je polagoma vračalo. Nekega dne, blizu dva tedna po tem, ko je bil prvič zapustil bolnišnico, se je zgodilo nekaj takega, da mu je srce poskočilo in mu je kri spet kakor nekdanj zaplala po žilah. Slišal je dva vojaka, ki sta govorila na ulici; pomenkovala sta se o nekem psu, o psu na treh nogah. Na dan bitke je bil prišel mimo njiju, ko sta streljala po Francozih!

Ko se je Jeems tisti dan vrnil v sobico, ki jo je imel v glavni bolnišnici, je mati prednica, ki se je zanj zanimala in ga je bila po materinski vzljubila, na prvi mah mislila, da ga znova grabi mrlica, tako rdeč je bil in tako razburjen. Drugi dan se je odpravil v mesto, iskat psa, ki je bil slišal o njem; in res je zvedel, da so ga bili že pred bitko videli tudi drugi vojaki. Vendar ni naravnost vpraševal po njem, niti ni povedal vzroka svojega zanimanja. Saj je vedel, da ta pes ne more biti Kolo, da utegne biti v Québecu ali njegovi okolici še več drugih psov, ki jim manjka ena noga; in hkrati je vedel, da je tisti, ki ga išče, baš Kolo.

Sam se je čudil temu protiumnemu duhovnemu stanju, tako da je nazadnje že ugibal, ali mu ni rana prizadejala tudi možganov. Misel, da bi bil Kolo ušel Tajaogovemu maščevanju, se klatal na stotine milj daleč po poustinji in nazadnje prišel v Québec, je bila pač res znamenje ne povsem zdravega razuma. A vendar je iskal in iskal ter prepričeval samega sebe, da je to zgolj telesna vaja, ki koristi njegovemu zdravju, in da ga sili k temu iskanju samo radovednost, ne upanje.

Mnogo, mnogo dni njegovo iskanje ni obrodilo uspeha...

Stara rodovina de Saint-Denis-Rock hrani med svojimi papirji še danes ta dan pismo, ki je deloma nečitljivo, tolikanj je že zbledela pisava. Datirano je z dnem 12. decembra 1759, in nisala ga je Ani pl. Saint-Denis-Rock njena prijateljica Nancy Gagnon, poročena s Pierrom Gagnonom in rojena de Lotbinière, ena najlepših žen. Kar jih je tiste čase živelo v Québecu. Evo vam glavne vsebine: »Baš sem stopila iz hiše,« je pisala madame Gagnon, »kar opazim čudno postavo, ki je tisti mah obstala pred mrežnimi vrati, ki so jo ločile od zemljišča, na katerem je pes opazoval malega Jeemsa pri igri Videla sem, da je vojak, oblečen v izprano in oguljeno francosko uniformo, z roko v obvezi, in da je, kakor je bilo nadoha, komaj okreval po hudi bolezni. Ko je omahnil, se uel za vrata in pridružen vzkrilnil. Sem mislila, da ho padel, in hitro stekla proti njemu. In evo, tedaj se je zgodilo nekaj čudovitega.